



Muzeum paměti
XX. století

KATALOG V. ROČNÍKU
FILMOVÉHO FESTIVALU
O XX. STOLETÍ



NEZLOMINÍ A OBĚTOVANÍ

Rok 1989 v Československu
a dalších státech sovětského bloku





Muzeum paměti
XX. století

NEZLOMNÍ A OBĚTOVANÍ



Rok 1989 v Československu
a dalších státech sovětského bloku

KATALOG V. ROČNÍKU
FILMOVÉHO FESTIVALU O XX. STOLETÍ



Projekt je realizován
s finanční podporou hl. m. Prahy



Projekt je realizován
s finanční podporou hl. m. Prahy

ISBN 978-80-909249-2-5



9 788090 924925





Programová rada festivalu Nezlomní a obětovaní

Markéta Bártová
Petr Blažek
Jaroslav Brabec
Arkadiusz Gołębiewski
Jana Hádková
Petr Hlaváček
Petr Kopal
Hana Kordová Marvanová
Petr Koura
Maciej Ruczaj
Daniel Růžička
Jan Samohýl
Olga Sommerová
Pavel Štingl
Martin Vadas
Marek Vitek
Kristina Vlachová
Jiří Voráč – dramaturg soutěžní sekce studentských filmů
Hana Zdražilová – předsedkyně programové rady
Kryštof Zeman

Katalog V. filmového festivalu o XX. století Nezlomní a obětovaní vydalo Muzeum paměti XX. století, z. ú.
Praha 2024
Editor: Hana Zdražilová
Grafické zpracování: Lucie Trnohanská
Tisk: INDIGOPRINT
ISBN: 978-80-909249-2-5



Projekt je realizován
s finanční podporou hl. m. Prahy

Obsah

-
- 5 Úvodní slovo – Jiří Pospíšil
 - 6 Program festivalu
 - 10 Rozhovor s Petrem Blažkem
 - 12 Rozhovor s Hanou Kordovou Marvanovou
-

FILMY

Pondělí 4. 11.

- 15 Pachová stopa | Zuzana Piusi
-

Úterý 5. 11.

- 16 Epocha mezi srpnem a listopadem | Jan Rousek
 - 17 Nikomu jsem neublížil | Pavel Křemen
 - 18 Zvláštní bytosti | Fero Fenič
 - 19 Tajné akce StB | Marcel Petrov, Petra Všelichová, Pavel Křemen
 - 20 Hon na mamuty | Aisté Stonytě
 - 21 Letová správa OK 89–90 | Ilja Ruppeldt
 - 22 Evoluce 4 z revoluce. Martin Mejstřík (2. díl) | Pavel Koutecký, Jan Šikl
 - 23 Čechoslovák Sergej Vojtechovský | Ludvík Franc
 - 24 Lesní, pouliční a sklepní hry | Mirosław Jasiński, Mirosław Spychalski
 - 25 Střední Evropa je svobodná | Mirosław Jasiński
-

- 26 Rozhovor s Mirosławem Jasińskim
-

Středa 6. 11.

- 29 České století. Poslední hurá (1989) | Robert Sedláček
 - 30 Diagnóza '90 aneb malé české a slovenské rituály | Martin Vadas
 - 31 Muži revoluce | Zuzana Piusi
 - 32 Jak nás viděl svět. Svědectví o listopadu 1989 | Alena Šimíčková Hynková, Vladimír Kunz
 - 33 Německá cesta | Wolfgang Ettlich
 - 34 Tenkrát | Robert Sedláček
 - 35 Všichni lidé budou bratři | Robert Kirchhoff
 - 36 Můj otec kníže | Lukas Sturm, Lila Schwarzenberg
 - 37 Kdo bude hlídat hlídače? Dalibor aneb klíč k chaloupce strýčka Toma | Karel Vachek
-

- 38 Rozhovor s Helenou Třeštkovou
-

Čtvrtek 7. 11.

- 41 Stopaři Václava Havla | Pavel Štingl
 - 42 Studentské filmy – 1. část
 - 43 Studentské filmy – 2. část
 - 44 Řekni mi něco o sobě – Martin | Helena Třeštková
 - 45 1989: Chceme dýchat | Karel Strachota
 - 46 Zhan Xiaogang | Jana Chytilová
 - 47 Brněnský Listopad | Jiří Voráč
 - 48 Bude konec světa | Václav Reischl
 - 49 Mrtvý student, který se nikdy nenarodil | Igor Chaun
 - 50 Rodinné album | Maryna Tkachuk
 - 51 5 minut svobody | Ksenia Sakharnova, Kirill Sakharnov
-

- 52 Rozhovor s Janem Šibíkem
-

Pátek 8. 11.

- 55 České studentské revolty (80. léta) | Olga Sommerová
 - 56 Strážce paměti Ján Langoš | Břetislav Rychlík
 - 57 Projekt Orwell aneb 2+2=4? | Václav Müller
 - 58 Jáchymovské peklo a Boj o paměť národa | Kristina Vlachová
 - 59 Maturita v listopadu | Jiří Krejčík
 - 60 Originální videojournal v listopadu 1989 | ukázky z revolučního zpravodajství
 - 61 Zpravodajství Československé televize a Studentské vysílání v listopadu a prosinci 1989 | ukázky z archivu České televize
 - 62 Dábel v nás | Marek Vítek
 - 63 Bratříček Karel | Krystyna Krauze
 - 64 Juráček je můj osud | Olga Sommerová
-

DOPROVODNÉ VZDĚLÁVACÍ AKCE

- 64 Seminář s filmovými ukázkami: Obraz listopadu 1989 v českých hraných filmech
- 64 Filmový workshop pro studenty středních škol
- 65 Promítání s VHÚ: Družba-89
- 66 Promítání s NFA: Projekční pásmo autorských snímků Emila Kubiše
- 67 Promítání s ÚSTR: Cáry starých filmů
- 77 Fotoreport Nezlomní a obětovaní 2023
- 82 Partnerský filmový festival NNW 2024



Úvodní slovo Jiřího Pospíšila



Vážení diváci, milovníci filmu a historie,

jsem velmi rád, že se letos odehraje v Kině Atlas již V. ročník festivalu Nezlomní a obětovaní. Jeho tématem je „Rok 1989 v Československu a dalších státech sovětského bloku“ a předznamenává tak oslavy 35. výročí události 17. listopadu 1989.

Festival nás letos zavede do doby, kdy naše země bojovala za svobodu a demokracii. Program zahrnuje autentické záběry z revolučních dní roku 1989, které nám ukazují odvahu a vytrvalost těch, kteří se postavili za naši lepší budoucnost.

Děkuji organizátorům za to, že touto živou formou připomínají důležité momenty naší novodobé historie. Z festivalu se za pět let jeho existence stala významná platforma pro otevírání a oslavování klíčových okamžiků našich dějin, které utvářejí naši národní identitu a hodnoty.

Věřím, že udržovat události a symboly listopadu 1989 v paměti je třeba neustále. I dnes je to téma velmi aktuální, obzvláště v souvislosti s válkou na Ukrajině.

Přeji vám inspirativní zážitky během festivalu.

JUDr. Jiří Pospíšil

náměstek primátora hl. m. Prahy pro oblast kultury, cestovního ruchu, péče o památky, národnostní menšiny, výstavnictví a péče o zvířata

Program festivalu

PONDĚLÍ 4/11/2024

VELKÝ SÁL

Festivalový předvečer

20:00

Pachová stopa – premiéra

ČR, SR, r. Zuzana Piussi, 78 min.

ÚTERÝ 5/11/2024

VELKÝ SÁL

Promítání pro školy

8:30–10:15

Epocha mezi srpnem a listopadem

ČR, 2019, r. Jan Rousek, 89 min.

host: Jan Rousek

moderuje: Michal Macháček

Promítání pro školy

10:45–12:00

Nikomu jsem neublížil

ČR, 2011, r. Pavel Křemen, 57 min.

host: Pavel Křemen

moderuje: Petr Blažek

13:00–15:00

Zvláštní bytosti

ČSFR, 1990, r. Fero Fenič, 84 min.

host: Fero Fenič

moderuje: Jan Samohýl

Seminář s filmovými ukázkami

15:30–17:00

Obraz listopadu 1989 v českých hraných filmech

připravil a uvádí: Petr Kopal

17:30–19:00

Evoluce 4 z revoluce. Martin Mejstřík (2. díl)

ČR, 2010, r. Pavel Koutecký, Jan Šíkl, 58 min.

hosté: Martin Mejstřík, Jan Šíkl

moderuje: Miloš Bernart

19:30

Slavnostní zahájení festivalu

Úvodní slovo: Petr Blažek,

Udělování Ceny Jaroslavy Janderové

Strážce paměti

Slam poetry: Tomáš Straka a Svetozár Šomšák

hosté: Andrej Jagodziński, Mirosław Jasiński,

Anna Šabatová

moderuje: Maciej Ruczaj

Vratislavský festival 1989

Lesní, pouliční a sklepní hry

(Gry leśne, uliczne i piwniczne)

Polsko, 1999, r. Mirosław Jasiński, Mirosław

Spychalski, 55 min., české titulky

Střední Evropa je svobodná

(Europa Środkowa idzie na wolność)

Polsko, 2012, r. Mirosław Jasiński, 54 min.,

české titulky

MODRÝ SÁL

13:00–14:00

Tajné akce StB

Akce Červotoč (12. díl)

ČR, 2009, r. Marcel Petrov, 14 min.

Akce Průlom (18. díl)

ČR, 2009, r. Petra Všelichová, 14 min.

Akce Vlna (26. díl)

ČR, 2009, r. Pavel Křemen, 14 min.

uvádí: Petr Blažek

14:30–15:45

Hon na mamuty (Mamuty medžioklė)

Litva, 2023, r. Aistė Stonytė, 94 min.

uvádí: David Svoboda

16:00–17:30

Letová správa OK 89–90

ČSFR, 1990, r. Ilja Ruppeldt, 1990, 65 min.

host: Fedor Gál

moderuje: Michal Macháček

18:00–19:00

Čechoslovák Sergej Vojcechovský – premiéra

ČR, 2024, r. Ludvík Franc, 26 min.

hosté: Jakub Liška, Gabriela Havlůjová, Petr

Blažek, Karel Straka

moderuje: Kryštof Zeman

STŘEDA 6/11/2024

VELKÝ SÁL

Promítání pro školy

8:30–10:30

České století. Poslední hurá (1989)

ČR, 2014, r. Robert Sedláček, 83 min.

host: Hana Kordová Marvanová

moderuje: Petr Koura

Promítání pro školy

10:45–12:30

Diagnóza '90 aneb malé české a slovenské rituály

ČSFR, 1991, r. Martin Vadas, 76 min.

host: Martin Vadas

moderuje: Jan Samohýl

13:00–14:30

Muži revoluce (Muži revolúcie)

SR, 2012, r. Zuzana Piussi, 65 min.

uvádí: Michal Macháček

15:00–16:30

Německá cesta (Deutschlandreise)

Německo, 2020, r. Wolfgang Ettlich, 87 min.,

české titulky

uvádí: Kryštof Zeman

17:00–19:00

Tenkrát

ČR, 1999, r. Robert Sedláček, 101 min.

uvádí: Petr Koura

19:30–21:30

Můj otec, kníže (Mein Vater, der Fürst)

Rakousko, ČR, 2022, 88 min., r. Lukas Sturm,

Lila Schwarzenberg, české titulky

hosté: Lila Schwarzenberg, Lukas Sturm

moderuje: Hana Zdražilová

MODRÝ SÁL

10:00–12:00

Filmový workshop pro studenty středních škol

uvádí: Damaris Kopecká

13:00–14:30

Jak nás viděl svět

Svědectví o událostech listopadu 1989, jak je do světa předávaly zpravodajské štáby zahraničních televizních společností.

ČSSR, 1989, r. Alena Šimíčková-Hynková,

Vladimír Kunz, 53 min.

uvádí: Daniel Růžička

15:00–16:30

Promítání s VHÚ

Družba-89

ČSSR, 1989, r. Karel Hložek, Jiří Krob, 15 min.

připravil a uvádí: Prokop Tomek

17:00–19:30

Všichni lidé budou bratři

(Všetci ľudia budú bratia)

SR, 2023, r. Robert Kirchhoff, 116 min.

host: Robert Kirchhoff

moderuje: Michal Macháček

20:00–23:45

Kdo bude hlídat hlídače?

Dalibor aneb klíč k chaloupce strýčka Toma

ČR, 2002, r. Karel Vachek, 220 min.

uvádí: Vít Janeček

VELKÝ SÁL

Promítání pro školy

8:30–10:00

Stopaři Václava Havla

ČR, 2020, r. Pavel Štingl, 52 min.

host: Pavel Štingl

moderuje: Petr Blažek

Promítání pro školy

10:30–12:00

Řekni mi něco o sobě – Martin

ČR, 1994, r. Helena Třeštíková, 60 min.

host: Helena Třeštíková

moderuje: Kryštof Zeman

13:00–14:00

1989: Chceme dýchat

ČR, 2023, r. Karel Strachota, 50 min.

uvádí: Kryštof Zeman

14:30–15:45

Zhang Xiaogang

ČR, 2015, r. Jana Chytilová, 52 min., české titulky

host: Jana Chytilová

moderuje: Miloš Bernart

Promítání s NFA

16:00–17:15

Modlitba, 1990, r. Emil Kubiš, 3.34 min.

Cesta na západ, 1990, r. Emil Kubiš, 3.02 min.

Vichr, 1990, r. Emil Kubiš, 12.03 min.

Brouk, 1994, r. Emil Kubiš, 3.59 min.

Hračka, 1997, r. Emil Kubiš, 7.26 min.

připravil a uvádí: Tomáš Hubáček

17:30–19:30

Mrtvý student, který se nikdy nenarodil

ČR, 2009, r. Igor Chaun, 90 min.

hosté: Igor Chaun, Jana Strunecká

moderuje: Petr Blažek

20:00–22:00

Rodinné album (Сімейний альбом)

ČR premiéra

Ukrajina, 2024, r. Maryna Tkachuk, 80 min.,

české titulky

host: Maryna Tkachuk, Yana Hryenko

moderuje: David Svoboda

MODRÝ SÁL

10:00–12:00

Studentské filmy – 1. část

uvádí: Jiří Voráč, Hana Zdražilová

Dobrá Voda, r. Kateřina Konrádová, FAMU, 2023, 10 min.

Please Rise, r. Sheida Sheikhha, FAMU, 2023, 23 min.

První pacient, r. Ondřej Nuslauer, FAMU, 2023, 19 min.

Krajan, r. Pavel Sýkora, Viktor Horák, FAMO v Písku, 2023, 25 min.

Metamorphosis, r. Igor Savičevič, FAMO, 2023, 15 min.

13:00–15:00

Studentské filmy – 2. část

uvádí: Jiří Voráč, Hana Zdražilová

Otcovy dopisy, r. Alexey Evstigneev, ZČU FDULS Plzeň, 2024, 12 min.

Hraj, kapelo, hraj, r. Veronika Scholzeová, FMK UTB Zlín, 2024, 30 min.

SILO, r. Imrich Kútik, FTF VŠMU, 2023, 10 min.

The Whisper of Freedom, r. Anna Ahaliyeva, FTF VŠMU, 2023, 16 min.

Křižovatka Jozefa Čabelku, r. Martin Polerecký, AU BB, 2024, 16 min.

15:30–16:45

Brněnský Listopad

ČR, 2019, r. Jiří Voráč, 58 min.

uvádí: Jiří Voráč

17:00–18:00

Bude konec světa – kinopremiéra

ČR, 2022, r. Václav Reischl, 45 min.,

host: Václav Reischl

moderuje: Jiří Voráč

Promítání s ÚSTR

18:30–20:00

Cáry starých filmů

uvádí: František „Čuňas“ Stárek

20:30–22:00

5 minut svobody (5 минут свободы)

Rusko, 2012, r. Ksenija Sakharova,

Kirill Sakharov,, 60 min., české titulky

uvádí: Petr Blažek

VELKÝ SÁL

Promítání pro školy

8:30–10:00

České studentské revolty (80. léta)

ČR, 2016, r. Olga Sommerová, 52 min.

host: Olga Sommerová

moderuje: Petr Blažek

Promítání pro školy

10:30–12:00

Strážce paměti Ján Langoš

ČR, SR, 2019, r. Břetislav Rychlík, 52 min.

host: Břetislav Rychlík

moderuje: Kryštof Zeman

13:00–14:15

Projekt Orwell aneb 2+2=4?

ČR, 2020, r. V. Müller, 52 min.

host: Václav Müller

moderuje: Kryštof Zeman

14:30–15:45

Jáchymovské peklo

ČR, 2007, r. Kristina Vlachová, 29 min.

Boj o paměť národa

ČR, 2008, r. Kristina Vlachová, 26 min.

host: Kristina Vlachová

moderuje: Miloš Bernart

16:00–17:15

Originální videojournal v listopadu 1989

Ukázky z revolučního zpravodajství

ČSSR, 1989, 53 min.

host: Pavel Kačírek

moderuje: Daniel Růžička

17:30–19:00

Zpravodajství Československé televize a Studentské vysílání v listopadu a prosinci 1989

Ukázky z archivu České televize

host: Martin Vadas

moderuje: Daniel Růžička

Závěrečný ceremoniál

19:30–22:00 / S POZVÁNKOU

Předání ocenění Tvůrce paměti a Budoucnost
paměti

hudba: studenti Gymnázia a Hudební školy
hl. m. Prahy

hosté: Jitka Seitlová, Jiří Pospíšil, Hana
Kordová Marvanová, Olga Sommerová, Helena
Třeštíková, Ladislav Kudrna, Jiří Voráč a další
moderuje: Barbora Kroužková

Juráček je můj osud

ČR, 2024, r. Olga Sommerová, 78 min.

host: Olga Sommerová

moderuje: Petr Blažek

MODRÝ SÁL

14:00–16:00

Maturita v listopadu

ČR, 2000, r. Jiří Krejčík, 87 min.

uvádí: Martin Vadas

16:15–17:15

Ďábel v nás

ČR, 2004, r. Marek Vitek, 28 min.

host: Jan Šibík

moderuje: Marek Vitek

17:30–19:15

Bratříček Karel

ČR, Polsko, 2016, r. Krystyna Krauze, 79 min.

host: Krystyna Krauze

moderuje: Petr Koura

Pět let s festivalem

ROZHOVOR SE ZAKLADATELEM FESTIVALU A ŘEDITELEM MUZEA PAMĚTI XX. STOLETÍ PETREM BLAŽKEM O PROMĚNĚ FESTIVALU, TÉMATU LETOŠNÍHO ROČNÍKU A VZPOMÍNKÁCH NA ROK 1989

Letošní ročník filmového festivalu Nezlomní a obětovaní je jubilejní. Čtyřdenní maraton projekcí, debat, seminářů a studentských soutěží se koná již popáté. Je největší akcí, kterou Muzeum paměti XX. století pořádá. Jak se z vašeho pohledu od svého vzniku proměnila?

Je to velká změna. První ročník se v roce 2020 uskutečnil v obtížných podmínkách. Vypukla pandemie covidu-19 a vše bylo jinak, než jsme plánovali. Proběhl z pohledu diváků ve virtuálním prostředí. Účastníci debat byli v kinosále Bia Oko přítomni sami a mluvili do kamer. Sledovanost byla nakonec dobrá a ohlasy na promítané filmy a následné besedy jsme měli příznivé, takže jsme se rozhodli pokračovat. Druhý ročník byl pandemií ovšem také ovlivněn, diváci i hosté museli mít roušky. Teprve třetí ročník se uskutečnil tak, jak jsme si naplánovali. Mohli jsme na dopolední projekce pozvat školy, přibýly různé doprovodné akce, které jsme na začátku neměli. Zavedli jsme přehlídku studentských filmů. Výrazně se rozšířil prostor věnovaný základním a středním školám. Proměnil se počet partnerů festivalu. Hlavním podporovatelem je hlavní město Praha, zakladatel Muzea paměti XX. století. Od druhého ročníku nás podporuje také Česko-polské fórum a klíčovým partnerem je i Česká televize. Od minulého roku spolupracujeme s Ústavem pro studium totalitních režimů. V letošním roce jsme získali rovněž podporu od Prague

City Tourism. Dlouhodobě spolupracujeme na programu s Národním filmovým archivem, Vojenským historickým ústavem a kulturními centry řady zahraničních států. V programové radě je mnoho známých režisérů, dokumentaristů a historiků. Další významnou změnou je fakt, že původně festival začínal jako festival dokumentárních filmů, ale nyní máme v programu i hrané a animované snímky či experimentální studentské filmy. Žánrová pestrost je nepoměrně větší než na začátku, což umožňuje také to, že máme nyní k dispozici dva kinosály v Kině Atlas, s nímž spolupracujeme od roku 2023. Díky tomu jsou součástí festivalu různé semináře, workshopy a máme prostor pro uspořádání slavnostního závěrečného večera.

V čem spatřujete největší přínos festivalu?

Festival se zaměřuje na témata, kterým se věnuje Muzeum paměti XX. století. V současnosti se jedná o největší českou filmovou přehlídku filmů, které se věnují soudobým dějinám. Festival je unikátní tím, že umožňuje setkávání lidí, kteří se zajímají o historii a současně mají rádi filmy. Důležité místo mají v programu debaty tvůrců s diváky. Vytváří příležitost pro mladé tvůrce, aby se mohli seznámit s renomovanými režiséry. Je to prostor, který je zároveň věnován debatám o soudobých dějinách nejen v Československu, ale i v dalších státech bývalého sovětského bloku a některých západních státech.



Petr Blažek

Ústředním tématem festivalu je rok 1989 v Československu a dalších státech sovětského bloku. Proč je důležité si události tohoto roku připomínat? A to nejen tehdy, když se jedná o kulaté výročí, jako je tomu tento rok?

Pád komunismu je jednou z největších událostí nejen 20. století. Změnil zásadním způsobem tvář Evropy, ale měl velký vliv na události v dalších částech světa. Zmizela jedna velká říše, která byla vybudována jako totalitní. Nechala za sebou velké množství obětí a zničených životů. Dějiny sovětského bloku jsou proto plné příběhů lidí, kteří se střetli s vládnoucím systémem a dostali se do hraničních životních situací. Komunistické režimy byly ovšem udržovány nejen represí a výhodami pro privilegované vrstvy, ale od šedesátých let také více sofistikovanými metodami, pomocí kterých byla kontrolována a usměrňována společnost. V letošním roce si chceme připomenout filmové obrazy historických událostí konce osmdesátých let. Je to rozhraní dvou epoch, které velmi přitahovalo filmaře jak dokumentárních, tak i hraných filmů. Chceme též připomenout dobové televizní zpravodajství v Československu, které mělo navíc v listopadu 1989 různou podobu.

Jak jste vy sám prožíval rok 1989 a jeho závěr? Na jaké nejvýraznější momenty si vzpomenete?

Byl jsem ve třetím ročníku střední průmyslové školy na poměrně malém městě nedaleko západních hranic. Dějepis mě sice zajímal, ale vůbec jsem si neuměl představit, že bych se tomuto oboru mohl někdy věnovat profesně. Rodiče z matčiny strany pocházeli ze selského prostředí a prožili na venkově nucenou kolektivizaci, která přinesla velké utrpení mnoha lidem. Když přišel listopad 1989, byl jsem na rozdíl od mnoha spolužáků docela poučený. Stal jsem se členem celoškolského stávkového výboru za naši třídu. Tam jsem zažil situace, které nebyly nepodobné Škvoreckého *Zbabělcům*. Měly takovou tragikomickou podobu. Učitelé měnili své postoje během několika hodin. Asi po dvou týdnech jsem z výboru odešel, protože neměl po mnoha debatách žádné výsledky. Dokonce kolegové odmítali zrušit školskou organizaci Socialistického svazu mládeže. Byl to zvláštní kontrast, protože na jednu stranu jsem měl velkou radost z toho, co se v Československu děje, ale v tom mikrosvětě to mělo spíše demotivující povahu. Přesto to pro mne byly zcela klíčové okamžiky, které mne také nasměrovaly ke studiu soudobých dějin. Je to ovšem zvláštní, že jsem nyní po pětatřiceti letech vlastně už pamětníkem (*smích*).

Rozhovor vedla Hana Zdražilová

O demokracii je třeba pečovat každý den

ROZHOVOR S PRÁVNÍČKOU, POLITIČKOU A PŘEDSEDKYNÍ SPRÁVNÍ RADY MUZEA PAMĚTI XX. STOLETÍ HANOU KORDOVOU MARVANOVOU O TOM, PROČ JE DŮLEŽITÉ PŘIPOMÍNAT SI UDÁLOSTI ROKU 1989

Letošní výběr filmů pro festival Nezlomní a obětovaní se vzhledem k 35. výročí sametové revoluce tematicky zaměřil na rok 1989 v Československu a dalších státech sovětského bloku. Proč je z vašeho pohledu důležité si i v roce 2024 tyto události připomínat?

Rok 1989 nám přinesl svobodu a možnost rozhodovat o osudu naší země, na to čekaly celé generace. Mnoho lidí se toho okamžiku nedožilo. A je dobré si připomínat, že svoboda není samozřejmá, uvidíme tak lépe, v jaké době žijeme. Že můžeme ovlivnit náš osud, zatímco předtím jsme byli pouze ovládanou, zotročenou zemí. Pokud bychom si tu dobu nepřipomínali, žili bychom v takovém mezičase, kdy bychom si svobody ani nevážili. Pokud se lidé o svobodu nestarají, mohou o ni zase přijít. Je třeba se k těmto událostem vracet a starat se o demokracii, aby již nikdy nenastala doba jako před rokem 1989, kdy jsme byli naprosto odděleni od svobodného světa, byly zavřené hranice a lidé ve vězení jenom za to, že vyjevili svůj názor.

Vy jste byla za svou účast na demonstracích v srpnu a říjnu 1988 odsouzena v politickém procesu a vězněna.

My jsme se účastnili demonstrace 21. srpna a tu říjnovou jsme chystali, ale v den, kdy se měla konat, jsem byla zadržena.

A pak jste byla několik měsíců ve vězení. Přitom již v listopadu 1989 jste spolužádala Občanské fórum a posléze jste se stala poslankyní. Jak na tu dobu a na tyto zvraty ve svém osobním i profesním životě vzpomínáte?

Já bych to shrnula tak, že je to taková pohádka. Nejdřív člověk zvažuje, zda chce v téhle zemi vůbec žít, a odhodlává se k tomu. Potom zjistí, že jsou tu političtí vězni. Lidé uvěznění za své přesvědčení. Že je třeba nějak začít pomáhat, aby se to změnilo. Tedy minimálně pro nás to byla otázka svědomí. Když jiní, například lidé kolem Charty 77 nebo i předtím, byli ochotni se za svůj názor vzdát svobody a jít do vězení, tak že k tomu nemůžeme mlčet ani my a musíme udělat něco proti komunistickému režimu, který tu byl. A proč pohádka? Já jsem se již před rokem 1989 podílela například na přepisování zakázané literatury a na některých aktivitách zhruba od roku 1986, to už jsem přepisovala samizdat, navštěvovala jsem některé zakázané koncerty a vyměňovali jsme si zakázanou literaturu nebo magnetofonové pásky zakázané hudby. To byl takový vývoj, který vyvrcholil těmi demonstracemi v roce 1988, za které jsem byla zatčena, zavřena, odsouzena. Strávila jsem šest a půl měsíce ve vězení a vlastně jsem netušila, že revoluce je tak blízko. Proto říkám, že je to jako pohádka. Já jsem si myslela, že jsme stejně jako předchozí dvě generace odsouzeni k tomu žít v tom



Hana Kordová Marvanová

marasmu celý život. A pak najednou přijde svoboda a svým způsobem je tím člověk odměněný. Zažili jsme perzekuci, ale ta netrvala tak dlouho, a pak přišla svoboda a otevřené možnosti. Mohli jsme dělat to, co předtím bylo nemyslitelné. Já jsem žila s tím, že nebudu mít zaměstnání, že mě vyhodí z práce, že se nebudu moci věnovat svému povolání. Ty starší generace samozřejmě viděly, že když se rodiče „proviní“ proti režimu, jejich děti se nedostanou na školu. Prostě tohle všechno bylo před námi. A pak to najednou zmizí. Měli jsme tedy veliké štěstí, že jsme se té změny dožili. Považuji to za zázrak, který byl samozřejmě především dán vnějšími vlivy v sovětském bloku, uvolnilo se to sevření a najednou se projevilo, co si lidé myslí, že křičí „už dost“!

Ale ta doba s sebou určitě přinesla i úskali. Nebylo to jednoduché, ta změna, ten přerod.

To je těžké. Já si pamatuji, že po propuštění to byla nejdříve velká euforie. Byla jsem svobodná! Jela jsem tramvají, sama, nikdo se mnou nemusel jet. Ale za pár dnů jsem začala propadat beznaději, že nic nezvládnou, že vše je strašně komplikované. Že všední den je velmi složitý. Samozřejmě přišlo nějaké sledování... No a stejné to bylo v celé společnosti, která se osvobodila. Přišla revoluce, a bezprostředně také řešení nových problémů. V Občanském fóru začaly vznikat spory. Jeden z nich byl například v otázce vedení ministerstva vnitra, kdy se v prosinci 1989 zjistilo, že nejsou pod kontrolou svazky StB.

Protože ve vedení ministerstva vnitra byli lidé, kteří tam neměli být. Zjistili jsme, že svazky StB byly vyváženy za Prahu a páleny. Takže zase jiné konflikty, spory. Pak opadla euforie, věci už se nezdály tak růžové. Ale to je normální. A v tom je právě ta svoboda. Že je možné jednat a něco s těmi problémy udělat.

Dá se podle vašeho názoru říci, že se naše společnost z minulosti nepoučila, a proto je zde riziko, že bude svou minulost opakovat?

Jednotlivec se může snažit z chyb poučit, ale že by se společnost úplně poučila? To není žádné jednoduché těleso, které má jednu vůli. Takže je důležité takto zásadní události připomínat, je důležité pečovat o demokracii každý den. Protože plíživě se může nějaká forma totality vrátit – třeba v některých zemích na východě Evropy, ať je to v Rusku, Bělorusku atd. Ztráta svobody přichází zkrátka postupně a lidé si toho nejdříve nevšimnou. Zabránit se tomu nedá, ale je třeba kritického myšlení, identifikovat, kde jsou ty příčiny. To je také důvod, proč vzniklo Muzeum paměti XX. století. Mít možnost ukazovat a vysvětlovat příčiny vzniku totality a projevy nástupu totality i ztráty svobody. Když v tom žijete, nemusí být jednoduché tyto mechanismy odhalit. Pamatuji si, že v Rusku před mnoha lety začaly masivní kroky proti homosexuálům. Už tehdy se mluvilo o tom, že jde o utahování šroubů svobody. A nyní vidíme, že se opravdu jedná o totalitní stát, který je schopen rozpoutat válku proti sousední nezávislé zemi. Likvidace nepohodlných osob byla tedy projevem prohlubujících se rysů totality a nyní není pochyb o tom, že se jedná o totalitní zemi. Na tom vidíme, že to vzniká postupně. Aby se společnost poučila, musí se to neustále připomínat, vysvětlovat. A je důležité, aby ve vedení země byli lidé, kteří toto chápou.

Částečně jste mi tak odpověděla na mou další otázku. Vy jste členkou programové rady festivalu Nezlomní a obětovaní a zároveň předsedkyní správní rady Muzea paměti XX. století. Co pro vás toto angažmá

v naší paměťové instituci znamená? Co si od aktivit muzea slibujete v širším smyslu dopadu na společnost?

Právě s tímto záměrem Muzeum paměti XX. století vzniklo. Aby napomohlo široké veřejnosti a mladé generaci, která tu dobu nezažila, pochopit příčiny a projevy totality. A také to, jaké jsou právě ty mechanismy nástupu totality. Že člověk se nechá zotročit. Tento princip je například dobře zobrazený v díle George Orwella. Jakým způsobem totalita vzniká a chápe se moci a jak je těžké se jí zbavit, když už sílí. Z toho důvodu vzniklo Muzeum paměti XX. století. Zprostředkovat tyto myšlenky návštěvníkům takovou formou, jakou to dělají světová významná muzea, například Muzeum Varšavského povstání v Varšavě, Muzeum druhé světové války, Jad vašem nebo Národní památník a muzeum 11. září v New Yorku. Aby se nejednalo pouze o studium totality pro experty, ale i pro nejširší veřejnost. Muzeum může prostřednictvím nástrojů, které má, včetně filmového festivalu, zprostředkovat divákovi návštěvu té doby a ten ji tak může nepřímě zažít.

Je umění ten ideální způsob, jak zprostředkovat veřejnosti tato důležitá sdělení?

Ano, umění je ideální prostředek. Umění zasahuje pocity člověka. Koneckonců proto také totalitní režimy vždy zasahovaly proti umění a začaly utahovat šrouby prostřednictvím zakazování literatury, hudby, protože to je projev svobodného ducha, který je pak v dobrém slova smyslu schopen nakazit ostatní svobodomyslné občany. A proto se totalitní režimy snaží omezit přístup ke svobodným uměleckým projevům. To také ovlivnilo celou naši generaci v sedmdesátých a osmdesátých letech před rokem 1989. Jestli něco mělo obrovský podíl na tom, že tady lidé nevěřili komunistům, tak to bylo umění, které se tajně šířilo.

Které filmy z letošního festivalového programu si nenecháte ujít?

Určitě si nenechám ujít film výborné režisérky Zuzany Piussi *Muži revoluce* a film *Bratříček Karel* od Krystyny Krauze.

Rozhovor vedla Hana Zdražilová



Pachová stopa

Režie: Zuzana Piussi, ČR, SR, 2024, 78 min.

Představa, že existuje nestranná metoda, která generuje „pravdu“ na úrovni faktů a důkazů, může působit úlevně a provází dialog vědy a filozofie minimálně posledních několik staletí. Práce s pachovou stopou – neviditelným souborem stop přítomnosti člověka na daném místě, kterou dokáže přechytit jenom „nestranný“ pes – na první pohled dává tuto naději. Samotná metoda byla vynalezena Sověty a rozpracována východoněmeckou tajnou policií a hojně používána proti disidentům i jako součást psychického nátlaku na přiznání se například k výlepu zakázaných plakátů či účasti na nepovolených demonstracích. V průběhu 80. let se stala součástí policejní praxe. Metoda využívá nesporné citlivosti a rozlišovacích schopností psů identifikovat určité látky ve stopovém množství a v řadě případů má svoji relevanci. Problém nastává ve chvíli, kdy ji česká justice a policejní aparát nekriticky převzaly do praxe polistopadového výkonu spravedlnosti a byla ustavena na úroveň klíčového důkazu. Jinými slovy, je-li pachová stopa podezřelého označena jako pozitivní, stačí to k odsouzení bez dalších důkazů, nebo i navzdory jim. Film sleduje příběhy justičních omylů nebo lidí, kteří sedí ve vězení s dlouhými tresty a usilují o obnovu procesu. Proč jsou Česká republika a Rusko státy, kde vás může pes poslat do vězení? Proč neexistují případy znovuotevření pochybných rozsudků, i když o metodě pachové stopy důvodně pochybují vědecké kapacity? Jak je možné, že je Česká republika globálním premiantem v počtu vyřešených vražd a daleko předčí i vyspělé západní země? Film bude uveden v premiéře.



ZUZANA PIUSSI (* 1971)

Zuzana Piussi se věnuje investigativní dokumentární tvorbě. Zkoumá konkrétní kauzy a fenomény, například privatizaci filmových ateliérů ve filmu *Koliba* (2009), politickou scénu ve snímku *Od Fica do Fica* (2012) a slovenský nacionalismus v *Křehké identitě* (2012) uvedené na MFDF v Jihlavě. *Snímky Hrdina naší doby* (2009), který byl v Jihlavě také uveden, a *Babička* (2008) naopak reprezentují intimní dokumentaristické portréty.

Epocha mezi srpnem a listopadem

Režie: Jan Rousek, ČR, GPO Platform, 2019, 89 min.

Dokumentární film zkoumá období tzv. normalizace od vpádu vojsk Varšavské smlouvy v roce 1968 do Československa až po rozklad komunistického režimu na konci osmdesátých let, a to zcela unikátně pohledem samotných představitelů tohoto režimu. Umožňuje tak nahlédnout příčiny rozpadu autoritativního systému přímo prostřednictvím vládnoucí vrstvy.



Jan Rousek (* 1984)

Jan Rousek, působící především jako filmař, se dlouhodobě zaměřuje na téma umělecké reflexe historie a (ne)možnosti interpretace dějin. Známé i méně poznané historické kapitoly ve svých filmech dekonstruuje a znovu divákovi předkládá pod nečekaným, kritickým úhlem pohledu, postupně odhalujícím nenápadný, avšak subverzivní potenciál děl. Jeho filmy jsou také charakteristické snahou o překračování hranic forem a žánrů. Rousek je absolventem dokumentární tvorby na FAMU a v současné době doktorandem tamtéž.



Nikomu jsem neublížil

Režie: Pavel Křemen, ČR, ČT, 2011, 57 min.

Jakým způsobem důstojníci Státní bezpečnosti vyhledávali a získávali budoucí agenty? Jak často se stávalo, že jim vytipovaný člověk odmítl podepsat tajnou spolupráci? Kolik si agenti za předávání požadovaných zpráv vydělali a jak s odstupem času svoji práci hodnotí? Cítí dnes vinu někdejší důstojníci StB? Při hledání odpovědí na tyto otázky vyzpovídal režisér Pavel Křemen tři bývalé důstojníky Státní bezpečnosti a necelou desítku těch, kteří byli vedeni jako agenti či tajní spolupracovníci. Metody práce StB komentují historici Petr Blažek, Radek Schovánek, Jindřich Marek a psycholog Slavomil Hubálek.



Pavel Křemen (* 1965)

Režisér Pavel Křemen se specializuje na dokumentární portréty známých osobností, které často zpodobuje jako „obyčejné lidi“ s jejich přednostmi i slabinami. Věnuje se také méně známým fenoménům naší totalitní minulosti. Upozornil na sebe televizním filmem *Neznámý známý Miloš Kopecký* (1999), zájem vyvolal dokument *Nikomu jsem neublížil* (2011) o konfidentech StB, za nějž dostal cenu na festivalu Academia film Olomouc, úspěch měl i film *LSD made in ČSSR* (2015), který mu přinesl nominaci na Českého lva. Na druhém ročníku filmového festivalu Nezlomní a obětovaní byl uveden jeho portrét Miloše Jakeše s názvem *Milda* (2017).

Zvláštní bytosti

Režie: Fero Fenič, ČSFR, ČST/NFA, 1990, 84 min.

Hrdinou tohoto symbolického podobenství o konci totalitní moci je vysoce postavený stranický funkcionář Pešan, který v doprovodu své sekretářky-milenky Olgy a pohraničnicka-řidiče Ondřeje cestuje na pohřeb své ctěné tety. Události, které se odehrají během jediného dne a jediné noci, natrvalo změni jejich životy. Pešan, pronásledován halucinacemi v tušení blížícího se konce kariéry, navštěvuje rodné městečko, kde je konfrontován s dávnými přáteli i nepřáteli a zatrpklými příbuznými. Ti oplakávají zemřelého, kterým, jak se nakonec ukáže, není jeho teta, nýbrž někdo jiný z Pešanova minulosti.



Fero Fenič (* 1951)

Režisér Fero Fenič měl své prvotiny natočené již po dokončení filmového a televizního studia na AMU v Praze. Oceňovaným debutem byl ale krátkometrážní snímek *Diadém*. V roce 1984 natočil na Barrandově svůj první autorský celovečerní, v té době „zakázaný“, hraný film *Džusový román*. Za svou kariéru získal mnoho ocenění, například Cenu Společnosti pro vědu a umění.



ÚTERÝ 5. 11., 13:00, VELKÝ SÁL

TAJNÉ AKCE STB

Akce Červotoč (12. DÍL)

Režie: Marcel Petrov, ČR, ČT, 2009, 14 min.

Bývalé Československo a Polsko patřily na počátku osmdesátých let do takzvaného socialistického tábora, v obou vládli komunisté. Jenže v Polsku se právě v této době komunistické panství začalo rozpadat. Hranice se severními sousedy byla najednou pro představitele komunistického režimu v Československu hodně nebezpečná. Přes ni se k nám nově dostávala nezávislá literatura i svobodné informace. Prohlubovaly se kontakty mezi českými a polskými disidenty. Polská strana nabídla československým chartistům cennou pomoc: například tisk českých samizdatů. Tyto kontakty potřebovala StB dostat pod svou kontrolu. To jí měla zajistit akce Červotoč.

Akce Průlom (18. DÍL)

Režie: Petra Všelichová, ČR, ČT, 2009, 14 min.

Akce Průlom. Ale ještě předtím akce Troja. Takto pojmenovala tajná policie své pokusy o vypátrání, využití či zneškodnění Františka Doskočila. Ano, toho muže, který byl vzorným a prověřeným straníkem, dokonce důležitým funkcionářem komunistické nomenklatury. Ale Doskočil žil dvojitý život. V tom druhém byl agentem, který pracoval pro Západ. Tedy přesněji pro Američany. A pracoval dobře. Byl tak dobrým špiónem, že po něm komunistická tajná policie pátrala dlouhé roky. Věděla totiž o jeho existenci, měla tušení i o rozsahu jeho činnosti... Zachytila některé jeho zprávy vysílané na Západ. Ale neznala to nejdůležitější: jeho jméno.

Akce Vlna (26. DÍL)

Režie: Pavel Křemen, ČR, ČT, 2009, 14 min.

Ztráta kontroly nad televizním a rozhlasovým vysíláním, to byla noční můra totalitního systému. Zatímco noviny a knihy mohli komunisté s předstihem cenzurovat, to nejhorší, co je mohlo potkat, bylo nekontrolovatelné vysílání rádia a televize. Aby se tohoto nebezpečí vyvarovali, připravili do detailu tajnou akci s názvem Vlna...

DOKUMENTÁRNÍ CYKLUS O METODÁCH KOMUNISTICKÉ
TAJNÉ POLICIE V BÝVALÉM ČESKOSLOVENSKU



Marcel Petrov (* 1964)

Režisér Marcel Petrov se dlouhodobě podílí na cyklech *Náš venkov*, *Ta naše povaha česká*, *Pod pokličkou*, *Příběhy železné opony*, *V zajetí železné opony* a dalších. Cyklu *Příběhy železné opony* udělila v říjnu 2006 Česká filmová a televizní akademie televizní cenu Elsa v kategorii Nejlepší publicistický pořad. V lednu 2007 jej Český filmový a televizní svaz FITES vyznamenal cenou Trilobit.

Petra Všelichová (* 1974)

Petra Všelichová absolvovala obor manažer výtvarné kultury na Západočeské univerzitě v Plzni a poté kulturu a sociální antropologii na Univerzitě Karlově v Praze. Po studiu navázala spolupráci s Českou televizí, pro kterou natočila velké množství publicistických pořadů, ale i snímků na témata novodobé historie: *V zajetí železné opony*, *Tajné akce StB* či *Po stopách třetího odboje*. Její dokumentární snímek *Zločin jménem Katyň* (2006) získal několik českých i zahraničních cen.

Pavel Křemen (* 1965)

Režisér Pavel Křemen se specializuje na dokumentární portréty známých osobností, které často zpodobuje jako „obyčejné lidi“ s jejich přednostmi i slabiny. Věnuje se také méně známým fenoménům naší totalitní minulosti.

Hon na mamuty (Mamuty medžioklė)



Režie: Aistė Stonytė, Litva, Studio Nominum, Arūnas Matelis, Algimantė Matelienė, 2023, 94 min.

Píše se rok 1968 v Litvě. Jonas Jurašas, mladý a charismatický režisér, nastuduje v Kaunaském dramatickém divadle hru Hon na mamuty. Hra má obrovský úspěch: vstupenky lidé kupují plnými hrstmi a dobré recenze se šíří bleskovou rychlostí. Tato popularita znepokojí tehdejší vládu, která se rozhodne představení zakázat. Soubor se v noci tajně sejde v divadle a naposledy hru odehraje před kamerami. Bohužel film záhadně zmizí a režisér je brzy nucen opustit nejen divadlo, ale i Litvu.

„Hon na mamuty a jeho záhadné noční natáčení vzbuzují mou zvědavost už řadu let. Na příbězích o Jurašasových hrách jsem vyrůstala. Od svého otce, herce Česlovase Stonyse, který s režisérem pracoval v Kaunaském činoherním divadle, jsem slyšela mnohá vyprávění o tom, čím museli divadelníci v minulém století projít, aby vytvořili ne to, co očekávala vláda, ale to, co v divadle hledalo publikum – svobodné slovo. Příběh Honu na mamuty se pro mě stal jednou z nejkrásnějších reflexí té doby,“ říká o filmu režisérka Aistė Stonytė.

Hon na mamuty je cestou časem, při níž se snažíme rozluštit jednu z nejzajímavějších záhad litevského divadla. Příběh po dlouhá léta nezvěstného, konspiračně natočeného filmu se Sověty zakázanou hrou se stává průřezem složité doby a otevírá univerzální témata odvahy i přizpůsobení se, věrnosti a zrady.

Film *Hon na mamuty* obdržel v roce 2024 litevskou národní filmovou cenu Stříbrný jeřáb v kategorii nejlepší dokumentární film.



Aistė Stonytė

Oceněný dokument *Hon na mamuty* je celovečerním debutem režisérky Aistė Stonytė. V současné době režisérka studuje na Litevské akademii hudby a divadla obor filmové umění se specializací na film. Absolvovala magisterské studium režie na Litevské akademii hudby a divadla; v devadesátých letech vystudovala žurnalistiku a PR na Vilniuské univerzitě. Od roku 1997 pracovala jako novinářka a šéfredaktorka, moderovala akce a působila jako odbornice na PR a komunikaci. Od roku 2008 připravuje a uvádí mnohokrát oceněný kulturní pořad *Legendy* ve veřejnoprávní Litevské televizi (LRT). Pro LRT natočila sérii dokumentů o hrdinech protisovětského boje, také dokumenty o katolické církvi v Litvě aj.

ÚTERÝ 5. 11., 14:30, MODRÝ SÁL



Letová správa OK 89–90

Režie: Ilja Ruppeldt, ČSFR, ČST/SFÚ, 1990, 65 min.

Dokumentární film natáčený od pozdního léta 1989 do prvních měsíců následujícího roku předznamenává podobně kritické dokumenty Karla Vachka z devadesátých let.



Ilja Ruppeldt (* 1959)

Ilja Ruppeldt je slovenský režisér a scenárista. V roce 1983 absolvoval studium filmové a televizní dokumentární tvorby na Vysoké škole múzických umění v Bratislavě. V druhé polovině devadesátých let odešel na Nový Zéland a v roce 1999 založil produkční společnost Golem Productions. Věnuje se produkci propagačních, instruktážních a reklamních filmů. Jako televizní dokumentarista vedl rozhovory s papežem Janem Pavlem II., s japonským premiérem Rjútařem Hašimotem, s horolezcem Sirem Edmundem Hillarym, s českým premiérem Milošem Zemanem aj.

Evoluce 4 z revoluce. Martin Mejstřík (2. DÍL)

Režie: Pavel Koutecký a Jan Šikl,
ČR, ČT, 2010, 58 min.

Dvacet let sledoval filmový štáb osudy čtyř lidí, kteří v listopadu 1989 vystupovali na veřejnosti. Druhý díl tohoto unikátního filmového projektu je věnován Martinu Mejstříkovi, introvertovi a zarputilému bojovníkovi za vlastní pravdy, studentu, novináři a senátorovi. Přitom se jeví jako člověk nejistý a tápající, který se snaží skrýt své nedostatky. Je nezáluďný, avšak o svých krocích racionálně kalkuluje, stále hledající sám sebe. I takovým lidem se může stát, že po zářivé kariéře ochutnají hořkost nezaměstnanosti. Natáčení začal režisér Pavel Koutecký v roce 1990 pro jeden z posledních filmových týdeníků promítaných v kinech. Pokračoval v něm až do roku 2006. Po jeho tragické smrti sledoval na popud producentky Jarmily Polákové osudy čtyř protagonistů režisér Jan Šikl.



Pavel Koutecký
(* 1959 † 2006)

Pavel Koutecký, režisér, scenárista a pedagog, byl jedním z nejvýznamnějších českých dokumentaristů. Spolupracoval s Asociací Film & Sociologie. Zaměřoval se na časosběrné dokumenty o protagonistech a protagonistkách sametové revoluce. Od roku 2007, kdy během natáčení tragicky zemřel, je udělována Cena Pavla Kouteckého.



Jan Šikl (* 1957)

Jan Šikl vystudoval dokumentární tvorbu na FAMU. Do roku 1990 pracoval v Krátkém filmu Praha, kde natočil mimo zakázkových prací i pět dokumentárních filmů. V roce 1991 založil agenturu Pragafilm. Filmy zde vzniklé byly určeny převážně pro Českou televizi. Za svoji kariéru získal řadu českých i zahraničních ocenění.

ÚTERÝ 5. 11., 17:30, VELKÝ SÁL

Čechoslovák Sergej Vojcechovský

Režie: Ludvík Franc, ČR,
Muzeum paměti XX. století, 2024, 26 min.

Dokument o generálu Sergeji Vojcechovském přináší jedinečný pohled na život a vojenskou kariéru tohoto významného velitele, který sehrál klíčovou roli v československé armádě. V dokumentu vystupuje například jeho pravnuček Marc Voicechovski, který poprvé navštívil Českou republiku a zavítal do vily v Dělostřelecké ulici, kde byl Vojcechovský vyslýchán sovětskou tajnou službou Smerš. Snímek mapuje nejen Vojcechovského vojenské působení v Sovětském svazu a jeho návrat do Československa, ale také jeho tragický osud. V roce 1945 byl generál násilně odvezen zpět do Sovětského svazu, kde byl vězněn v gulagu, a nakonec tam i zemřel. Dokument odkrývá fascinující příběh muže, jehož život se proplétal s dramatickými dějinami 20. století. Film bude uveden v premiéře.



Ludvík Franc (*1975)

Ludvík Franc je český režisér specializující se na dokumentární tvorbu, zejména v oblasti vojenských a bezpečnostních témat. Mezi jeho známé projekty patří dokument *10 let České republiky v NATO*, který reflektuje začlenění ČR do Severoatlantické aliance a přináší pohled na význam členství a spolupráci v rámci NATO. Kromě dokumentární tvorby režíroval také řadu televizních pořadů, v nichž zdůrazňuje roli České republiky v mezinárodních bezpečnostních strukturách, a věnuje se také tvorbě reklamních videí. Ve své práci na reklamních projektech využívá cit pro vizuální vyprávění a schopnost zprostředkovat jasná a poutavá sdělení, čímž si získal uznání nejen ve světě televizní a dokumentární tvorby, ale také v komerční sféře.

SLAVNOSTNÍ ZAHÁJENÍ FESTIVALU

Úvodní slovo: ředitel Muzea paměti XX. století Petr Blažek

Slam poetry: Tomáš Straka a Svetozár Šomšák

Moderuje: Maciej Ruczaj

VRATISLAVSKÝ FESTIVAL 1989

Lesní, pouliční a sklepní hry (Gry leśne, uliczne i piwniczne)

Režie: Miroslaw Jasiński,
Miroslaw Spychalski, Polsko, 1999, 55 min.

Reportáž věnovaná festivalu české kultury, který byl předehrou k sametové revoluci. Bývalí aktivisté polského a českého undergroundu po letech vzpomínají na své spiklenecké aktivity, tajná setkání v pohraničí, vznikající přátelství a vzájemnou pomoc v boji proti systému.



Miroslaw Jasiński (* 1960)

Miroslaw Jasiński je historik umění a polský filolog. Umělecký kritik, kurátor, diplomat, scénárista a producent televizních pořadů. V letech 1991–1992 zastával funkci vratislavského vojvody. Přednášel na Vratislavské polytechnice a jako scénárista a režisér natočil několik dokumentů. V letech 2021 a 2022 byl velvyslancem Polské republiky v České republice. Od roku 2012 zastává funkci ředitele Městské galerie ve Vratislavi. Kurátor a spolukurátor asi 150 výstav, včetně výstav Rodina Breughelů (2013), Tauromachia. Picasso, Dalí, Goya (2014), Robinsonova loď (2019), dále výstav v Praze, Drážďanech, Sofii, Bratislavě, Istanbulu, Sarajevu a dalších.



Miroslaw Spychalski (* 1959)

Miroslaw Spychalski je absolventem polské filologie na univerzitě ve Vratislavi. V letech 1989–1992 žil v New Yorku, kde spolupracoval s novinami *Nowy Dziennik* a rádiem Radio Free Europe/Radio Liberty. Byl členem redakční rady *bruLion* (1987–1993), vedoucím televizního kanálu *Pegaz* (1995–1996), spolueditorem *Literatury televizních zpráv* a v letech 2009–2016 členem poroty Středoevropské literární ceny Angelus. Od března 2016 působí jako ředitel OTVP ve Vratislavi.

ÚTERÝ 5. 11., 19:30, VELKÝ SÁL



Střední Evropa je svobodná (Europa Środkowa idzie na wolność)

Režie: Mirośław Jasiński, Polsko, 2014, 54 min.

Ti, kteří měli významný podíl na odsunu sovětských vojsk z Československa, Polska a Maďarska, vzpomínají na devadesátá léta plná politických změn... Osobnosti politického a kulturního života střední Evropy počátku devadesátých let minulého století se vracejí ke klíčovým okamžikům po pádu železné opony a nastavování nových vztahů mezi středo-evropskými státy. Pro odpoutání se ze sféry sovětského vlivu bylo nejdůležitější co nejrychleji domluvit návrat sovětských vojáků domů. Vzpomínají například Ján Čarnogurský, Alexandr Vondra, Luboš Dobrovský, Jan Ruml, Svetozár Nadovič a polští a maďarští ministerští úředníci.



Mirośław Jasiński
(* 1960)

Mirośław Jasiński je historik umění a polský filolog. Umělecký kritik, kurátor, diplomat, scénarista a producent televizních pořadů. V letech 1982–1989 představitel Polsko-československé solidarity. V letech 1991–1992 zastával funkci vratislavského vojvody. Přednášel na Vratislavské polytechnice a jako scénarista a režisér natočil několik dokumentů. V letech 2021 a 2022 byl velvyslancem Polské republiky v České republice. Od roku 2012 zastává funkci ředitele Městské galerie ve Vratislavi. Kurátor a spolukurátor asi 150 výstav, včetně výstav Rodina Breughelů (2013), Tauromachia. Picasso, Dalí, Goya (2014), Robinsonova loď (2019), dále výstav v Praze, Drážďanech, Sofii, Bratislavě, Istanbulu, Sarajevu a dalších.

Proces vycházení z komunismu nebyl vůbec jednoduchý

ROZHOVOR S BÝVALÝM DISIDENTEM, JEDNÍM Z LÍDRŮ POLSKO-ČESKOSLOVENSKÉ SOLIDARITY A BÝVALÝM ŘEDITELEM POLSKÉHO INSTITUTU V PRAZE MIROSLAVEM JASIŇSKIM O NEJVÝZNAMNĚJŠÍ „DISIDENTSKÉ INTERNACIONÁLE“ A POSLÁNÍ JEHO FILMŮ.

Proč první a zřejmě i nejvýznamnější „disidentskou internacionálu“ v bývalém sovětském bloku vytvořili zrovna Poláci a Češi?

Východním bodem byly samozřejmě události roku 1968 v Československu a také polské nepokoje z let 1968, 1970 a 1975. V reakci na československou normalizaci a na potlačování protestů v Polsku začaly vznikat disidentské skupiny. Díky Hlasu Ameriky či Svobodné Evropě měly představu o tom, že i u sousedů se „něco děje“. To byl impuls k prvním setkáním disidentů v Krkonoších ve druhé polovině sedmdesátých let, které nám umožnily zjistit, že vnímáme situaci podobně a máme podobné cíle. Druhým důvodem byla zkrátka geografie. Hranice s Československem byla nejpřístupnější. S východním Německem tvoří polskou hranici řeky, takže je kontakt mnohem obtížnější – můžete mi věřit, dost podrobně jsme tu hranici tehdy prozkoumali, protože i s Němci jsme chtěli navázat kontakt. Na hranici s Československem byly podmínky k tomu, aby vznikly kurýrské trasy stejně jako za druhé světové války, a objevila se možnost setkávání mimo dohled komunistických tajných služeb na místech, která byla přímo na hraniční čáře. Nikdo z nás tedy ilegálně nepřekračoval hranici.

Konečně za třetí vedle blízkosti politických cílů tady byl zájem o kulturu: naše disidentské kruhy tvořili převážně intelektuálové a věděli jsme dobře, že v Československu vzniká mnoho zajímavých věcí ať už v rámci undergroundu, či v prostředí exilu po roce 68.

Takže na otázku, proč zrovna Češi, odpovídám, že šlo o kombinaci praktických zeměpisných důvodů a ideové spřízněnosti.

Přitom v nejnovějších dějinách toho Poláci a Češi neměli příliš společného a chyběly vzájemné sympatie...

Ano. Ale ten pocit sounáležitosti zesiloval. Tak nějak automaticky jsme chápali, že se v roce 1968 Češi pokouší reformovat socialismus i naším jménem. A my jsme opakovaně vyvolávali vzpoury proti režimu i jménem Čechů a dalších národů sovětského bloku. Ty sympatie a zájem narůstaly postupně: už v roce 1968 byly početné protesty proti invazi, samozřejmě včetně sebeupálení Ryszarda Siwce. Ale zlomová pro mě osobně byla první setkání na Sněžce v roce 1978 a intenzifikace vzájemných kontaktů a intelektuální výměny, která po nich nastala. Neměli bychom podceňovat ani propojení undergroundu. Třeba legendární polsko-československé pěší poutě hippies do Čenstochové.

Jaký okamžik z té spolupráce se ti nejsilněji otisknul v paměti?

Je těžké najít jeden moment, ale asi první velké setkání, které se uskutečnilo na Borůvkové hoře v roce 1987. Po několika letech pauzy se povedlo zase se sejít, a to v opravdu hojně a reprezentativní sestavě. Proč ta pauza? Na jedné straně výjimečný stav v Polsku, větší dohled ze strany režimu, ale i takové prozaické věci jako to, že polské



Miroslaw jasiński

a české mapy horských oblastí se trochu lišily, což několikrát zmařilo plánované schůzky. Zkrátka tehdy jsme po dlouhé době znovu získali naději, že to má smysl. A pochopili jsme, že ta spolupráce může být začátkem něčeho mnohem většího, než jsme původně předpokládali.

Mimochodem – komunisty tehdy hodně naštvalo, že se nám podařilo sejít se. Ten mohutný hon, který na nás estébáci pořádali na zpáteční cestě, o tom asi svědčí.

První ze dvou tvých filmů, které budou prezentovány na festivalu Nezlomní a obětování, je krátký snímek *Hry lesní, pouliční a sklepní*. To je trochu záhadný název...

To je takové shrnutí aktivit Polsko-československé solidarity. Lesní – protože v příhraničních lesích si kurýři předávali pašované materiály. Pouliční – protože v ulicích jsme organizovali protesty, třeba proti věznění českých kolegů. A proč sklepy? Významným rozměrem aktivit hnutí byla

nakladatelská činnost. Včetně toho, že jsme třeba vydali poštovní známku k desátému výročí vzniku Charty 77. Projektovali ji Češi a my jsme ji pak do Československa propašovali a podařilo se ji dostat do oběhu. Po čase, když ji zachytily státní orgány, putoval na všechny poštovní úřady příkaz, že se má veškerá korespondence s těmi známkami shromážďovat a posílat do Prahy. Díky tomu se všude, od Chebu až po východní Slovensko, mohli dozvědět, že existuje nějaká Charta 77 a také nějaká ilegální polsko-československá spolupráce. Já jsem s Annou Šabatovou poslal pohlednici s touto známkou Petru Pospíchalovi, toho času ve vězení. A ten pohled k němu doputoval a snad ho i potěšil...

Druhým z tvých filmů na festivalu je *Střední Evropa jde na svobodu*. Film začíná připomínkou největší akce Polsko-československé solidarity – festivalu nezávislé československé kultury ve Vratislavi v listopadu 1989, ale týká se už následujícího období po získání svobody. Jak by se dalo ve zkratce shrnout, jak odkaz vaší spolupráce ovlivnil dějiny střední Evropy po roce 1989?

Klíčové bylo, že elity, které převzaly moc v Polsku, Československu a Maďarsku se jednoduše znaly – právě z těch předchozích

opozičních kontaktů. To usnadňovalo komunikaci a bylo takovým základem vzájemné důvěry.

Musíme si uvědomit, že tehdy, v letech 1990–1991 bylo hodně nápadů, jak zorganizovat ten náš středoevropský prostor. Snažili se nám ho naprojektovat Italové, Rakušané, Němci – nakonec se ale jako nejsilnější ukázaly právě ty vazby, které vznikly mezi dávnou opozicí, prostě ta zkušenost společného boje za svobodu.

Co je hlavním aktuálním posláním tvých filmů?

Zprvė připomínají, že celý ten proces vycházení z komunismu nebyl vůbec jednoduchý, jak to možná zpětným pohledem vypadá. Ukazují velké rozdíly, které existovaly mezi naší perspektivou a našich západních spojenců. Nastiňují, jak důležité bylo, že celý region hovořil v těch klíčových věcech – jako bylo zrušení Varšavské smlouvy a odchod sovětských vojsk – jedním hlasem. A když vznikl problém se Slovenskem a Mečiarem, nehodili jsme ho přes palubu, ale naopak zbývající tři země vyvinuly velké úsilí, aby mu pomohly dojít do NATO. Myslím, že bylo nesmírně důležité, že tehdy na klíčových místech byli lidé, kteří měli za sebou právě takovou zkušenost, jakou dávala spolupráce protikomunistické opozice.

Rozhovor vedl Maciej Ruczaj



České století. Poslední hurá (1989)

Režie: Robert Sedláček, ČR, ČT, 2014, 83 min.

Hraný film vycházející z historických faktů je součástí cyklu *České století*, který zachycuje klíčové okamžiky našich moderních dějin zpracované ryze dramatickou formou.

Televizní rekonstrukce historických uzlových momentů prosince roku 1989. Pohled do nitra sametové revoluce. Po letech komunistické totality vzniká něco nového, není ale úplně jasné, co. Všechno se teprve formuje. První úžasná, nepředstavitelná změna: jednání Občanského fóra s komunistickým premiérem Adamcem. Na to první nebyl Václav Havel ještě ani připuštěn, ta další už se odehrávala s ním v čele. Setkání dvou světů, které k sobě musejí hledat cestu, protože země to potřebuje. A je to cesta složitá.



Robert Sedláček (* 1973)

Režisér Robert Sedláček pracoval po studiích dokumentární tvorby na FAMU pro Českou televizi i společnost Febio a zájem o aktuální témata byl patrný už z jeho dokumentární tvorby, kterou často zasvěcuje zajímavým i nejednoznačným osobnostem českého veřejného dění. Jeho celovečerní hraný debut *Pravidla lži* (2006) byl uveden v soutěži Na východ od Západu, zatímco snímek *Muži v říji* (2009) si do své karlovarské sekce vybrali kritici Variety. Satirický rozměr je patrný i z komedie *Největší z Čechů* (2010) i syrového televizního filmu *Sráči* (2011). Jeho snímek *Rodina je základ státu* (2011), který byl rovněž uveden v Karlových Varech, vyhrál ve všech hlavních kategoriích Cenu české filmové kritiky.

Diagnóza '90 aneb malé české a slovenské rituály



Režie: Martin Vadas, ČR, ČST, 1991, 76 min.

Dokumentární film Martina Vadase nejen o přechodových rituálech a šikanování ve vojenské základní službě. Pořad začíná zamyšlením o přáních a očekáváních rodičů vůči dětem. Probíhá anketa mezi dětmi, čím by chtěly být. Věnuje se rituálům, které nás provázejí v dětství, dospívání a celý život, poměrům na učilištích, obřadům přijímání do cechů, partě ve sportovním týmu vrcholového střediska mládeže, hierarchii vztahů v rodině, ve škole, v zájmových kroužcích, zaměstnání i na vojně.



Martin Vadas (*1953)

Martin Vadas je dokumentarista, producent, kameraman, režisér a pedagog. Absolvoval kameru na FAMU, stáž na pařížské Sorbonně a L'École Louis Lumière. V letech 1982–2002 působil na FAMU na katedře dokumentární tvorby, pracoval v redakci zpravodajství Československé televize. Od roku 1990 je členem Českého filmového a televizního svazu FITES, později se stal jeho předsedou. Ve své tvorbě se mj. zabývá otázkou vyrovnávání se se zločiny totalitních ideologií a režimů na území bývalého Československa. Výraznou pozornost věnoval případu protikomunistické odbojové skupiny bratří Mašinů, zabýval se i problematikou anonymně pohřbívaných politických vězňů – snímek *Těla nevydávat* (2011).

Muži revoluce (Muži revolúcie)

Režie: Zuzana Piussi, SR, 2012, 65 min.



Zuzana Piussi (* 1971)

Zuzana Piussi se věnuje investigativní dokumentární tvorbě. Zkoumá konkrétní kauzy a fenomény, například privatizaci filmových ateliérů ve filmu *Koliba* (2009), politickou scénu ve snímku *Od Fica do Fica* (2012) a slovenský nacionalismus v *Křehké identitě* (2012) uvedené na MFDF v Jihlavě. Snímky *Hrdina naší doby* (2009), který byl v Jihlavě také uveden, a *Babička* (2008) naopak reprezentují intimní dokumentaristické portréty.

Dokumentární film Zuzany Piussi, výjimečného fenoménu slovenské dokumentární tvorby, je mozaikou subjektivních pohledů bývalých revolucionářů – přímých účastníků a protagonistů sametové revoluce. Piussi se ve filmu rozhodla ponořit do vzpomínek mužů, kteří sehráli významnou roli v nových dějinách naší země, a prostřednictvím jejich osobních pohledů na události před rokem 1989, během něj i po něm až po první volby v roce 1990 předkládá nestandardní obraz revolučních změn, jak byly vnímány tehdy i dnes. Po dvaadvaceti letech se Piussi pokusila shromáždit co nejširší spektrum svědectví a demytologizovat události listopadu 1989.



Jak nás viděl svět

Svědectví o událostech listopadu 1989, jak je do světa předávaly zpravodajské štáby zahraničních televizních společností

Režie: Alena Šimičková-Hynková, Vladimír Kunz, ČSSR, ČST, 1989, 53 min.

V televizní videotéce je uloženo víc než dvacet hodin záznamu událostí listopadového týdne. Záběry pořídili kameramani mnoha televizních společností. To byl ten týden, kdy se Československo dostalo na první místa zahraničního zpravodajství ve všech kontinentech, kdy se do Prahy sjela téměř kompletní „1.liga“ zahraničních zpravodajů: BBC, ARD, TF1, NBC, SKY, CNN apod.

„Hallo, Charlie! Připadám si tu jako doma – v Praze taky sněží. Prosím tě, zeptej se tam honem chlapců, jak včera hrálo Calgary... Opravdu? No to je báječné! Jistě, jsem připraven. Five, four, three, two, one.“

Začal přímý přenos. Kanadský reportér sedí v pronajatém studiu Na Jezerce (postupně se tu všichni vystřídají), v pozadí diapozitivy s panoramatem Hradčan. Vzápětí se však objevují autentické záběry z Vyšehradu, z Národní třídy: „Hlásím se z Československa. Brutální zásah policistů proti pokojnému průvodu studentů v centru Prahy rozhoupal základy jedné z posledních komunistických bašt východní Evropy...“



Alena Šimičková-Hynková (* 1947 † 2014)

Režisérka, scenáristka a dramaturgyně Alena Šimičková-Hynková se narodila v Praze. Po revoluci pracovala jako redaktorka České televize. Jako režisérka se podílela na dokumentárních cyklech *Ženy Charty 77* (2007), *Světcí a svědci* (2007) nebo *Neznámí hrdinové* (2008). Dále natočila snímky *Pět začátků Jiřího Suchého* (2002) a *Václav Havel* (2003).

Vladimír Kunz (* 1954)

Vladimír Kunz vystudoval v letech 1973 až 1978 katedru dokumentární tvorby na FAMU. V roce 1977 natočil studentský film *Už dávno nejsem dítě*. V roce 1982 nastoupil do hlavní redakce vzdělávacích pořadů Československé televize a zaměřil se na autorskou přípravu populárně-vědeckých a vzdělávacích pořadů jako *Věda pro praxi* a *Perspektivy*. Od roku 1995 natočil tři dokumenty a dva TV pořady, z nichž nejznámější je cyklus *Popularis* o vědě, jejím výzkumu a celkově o dalším rozvoji lidské společnosti.

STŘEDA 6. 11., 13:00, MODRÝ SÁL

Německá cesta (Deutschlandreise)

Režie: Wolfgang Ettllich, Německo, 2020, 87 min.

Tento film je road movie po východním Německu a zároveň cesta časem. Dokumentarista Wolfgang Ettllich svou cestu podnikl poprvé v roce 1990 po pádu Berlínské zdi a pak se s dlouhými časovými odstupy vracel a setkával s týmiž lidmi. Originální materiál z první cesty přináší nikterak spektakulární vhledy do každodenního života lidí a ve srovnání s novými záběry vyniknou velké změny. Naplnily se jejich naděje, byly jejich obavy oprávněné? Rozhovory se znovunalezenými protagonisty vypovídají o jejich dnešním rozpoložení.



Wolfgang Ettllich (* 1947)

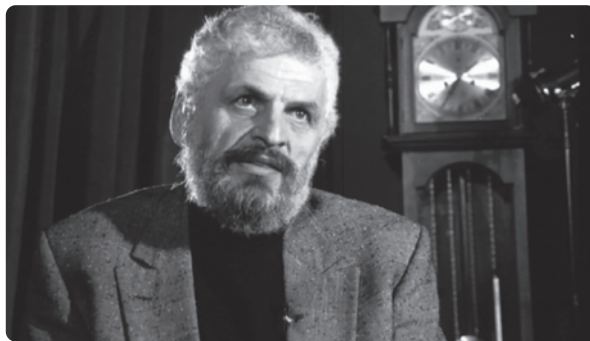
Wolfgang Ettllich je německý režisér, scénárista a filmový producent. Po vyučení v Deutsche Bundespost se rozhodl pro kariéru státního úředníka. Poději si se svým přítelem z dětství založil hospodu. Souběžně s prací hostinského pracoval pro Bayerischer Rundfunk a v roce 1985 založil produkční společnost. Ettllich se od července 2009, kdy opustil hospodu, věnuje především dokumentárním filmům a pokračuje pouze v produkci Heppel & Ettllich – nyní v prostorách Schwabingova komorního divadla.



© Hans Albrecht Luszkat



© Hans Albrecht Luszkat



Tenkrát

Režie: Robert Sedláček, Radim Procházka,
ČR, ČT, 1999, 101 min.

Dokumentární pořad Roberta Sedláčka a Radima Procházky o listopadových událostech 1989 nabízí vzpomínky, reflexe a úvahy nejvýznamnějších aktérů sametové revoluce deset let poté.

Film se zabývá událostmi 17. listopadu 1989 prostřednictvím svědectví stěžejních aktérů tohoto dne. Těch se tvůrcům podařilo získat na čtyři desítky. Časový odstup od historické události umožňuje osobnostem jako byl Šimon Pánek, Michael Kocáb, Milan Kňažko či Jiří Dienstbier hovořit otevřeně a věcně, čímž zákonitě dochází k narušování vžitých stereotypů. Politická jednání před námi defilují jako dramatické i komické etudy s předpokládanými i nečekanými scénáři. Zpřítomnění principu hry v kontextu politiky na dějinném příkladu, který je jedním z historických východisek naší současnosti, nabízí příležitost k zamyšlení nad motivacemi a předpoklady politiků a jejich jednání.



Robert Sedláček (* 1973)

Režisér Robert Sedláček pracoval po studiích dokumentární tvorby na FAMU pro Českou televizi i společnost Febio a zájem o aktuální témata byl patrný už z jeho dokumentární tvorby, kterou často zasvěcuje zajímavým i nejednoznačným osobnostem českého veřejného dění. Jeho celovečerní hraný debut *Pravidla lži* (2006) byl uveden v soutěži Na východ od Západu, zatímco snímek *Muži v říji* (2009) si do své karlovarské sekce vybrali kritici Variety. Satirický rozměr je patrný i z komedie *Největší z Čechů* (2010) i syrového televizního filmu *Sráči* (2011). Jeho snímek *Rodina je základ státu* (2011), který byl rovněž uveden v Karlových Varech, vyhrál ve všech hlavních kategoriích Cenu české filmové kritiky.

STŘEDA 6. 11., 17:00, VELKÝ SÁL



Robert Kirchhoff (* 1968)

Robert Kirchhoff vystudoval dokumentární tvorbu a dramaturgii na Vysoké škole múzických umění v Bratislavě. Natočil a produkoval řadu filmů, které získaly uznání na mnoha domácích i zahraničních festivalech. Mezi nimi také snímek, který se stal kulturní událostí roku a otevřel celospolečenskou diskusi – *Kauza Cervanová* (2013). Jeho tvorba se zaměřuje na aktuální společenské jevy a téma vyrovnávání se s „traumatickým“ dědictvím historických událostí ve střední Evropě ve dvacátém století. Od roku 2003 pracuje i jako producent a koproducent (založil produkční společnost atelier.doc), spolupracoval na mnoha významných slovenských a českých dokumentárních i hraných filmech, které získaly mezinárodní uznání, například *Nemoc třetí moci* (r. Zuzana Piussi, 2011), *Až do města Aš* (r. Iveta Grófová, 2012), *Tmář a jeho rod* (r. Karel Vachek, 2011).

Všichni lidé budou bratři (Všetci ľudia budú bratia)

Režie: Robert Kirchhoff, SR, Endorfilm, 2023, 116 min.

Vůdce pražského jara hlásal v období svobodných šedesátých let myšlenku „socialismu s lidskou tváří“, kterou nakonec v roce 1968 umlčely sovětské tanky. Dubček se navzdory všeprostopupující temnotě totality stal symbolem. Ve filmu *Všichni lidé budou bratři* se k tomuto stále živému symbolu vrací slovenský režisér Robert Kirchhoff a skládá příběh „tváře Dubčeka“: vizionáře a tajemníka, ideálního a skutečného, absolutního a relativního, elitního a lidového, politického a soukromého, globálního a lokálního, moci a bezmoci, vítězství a prohry. Svědkové jeho života se ve filmu objevují v obrazech z utopistické komuny v Kyrgyzstánu, kde vyrůstal, a komentují jeho život jako vůdce pražského jara, disidenta, někdejšího vězně, i jeho návrat do vysoké politiky po sametové revoluci roku 1989, včetně tragického úmrtí.



Můj otec, kníže (Mein Vater, der Fürst)

Režie: Lukas Sturm, Lila Schwarzenberg,
Rakousko, ČR, 2022, 88 min.

Kancléř Václava Havla a bývalý ministr zahraničí, jedna ze zásadních polistopadových morálních autorit, čtenými stoupci s láskou přezdívaná „kníže“, strávil se svou dcerou, spolurežisérkou filmu, v průběhu pěti let desítky hodin na místech, která poznamenala ne vždy poklidný život šlechtické rodiny. Praha, Orlík, Vídeň, štýrské Murau, tam všude se mísilo soukromí se zásadními dějinnými okamžiky dvacátého století. Fascinující rozhovory mezi dcerou a otcem se nevyhýbají ani nepohodlným, kontroverzním tématům, jako je komplikované dospívání ve stínu charismatického otce a pod tíhou aristokratických tradic a zvyků.



Lukas Sturm (* 1966)

Lukas Sturm je producent, režisér a autor žijící ve Vídni. Již déle než dvacet let se s velkou vášní věnuje filmovým příběhům. Pracuje napříč žánry a vždy se snaží spojit kvalitní obsah s napínavým dějem. Společně s Lilou Schwarzenberg vytvořili ve své produkční společnosti Neulandfilm řadu filmových a televizních projektů.

Lila Schwarzenberg (* 1968)

Lila Schwarzenberg vystudovala film na Newyorské univerzitě a antropologii a média na Londýnské univerzitě. Svou tvůrčí kariéru zahájila ve Vídni, ale již déle než patnáct let žije v Londýně. Režiovala reklamy a hudební klipy, pracovala jako novinářka a jako producentka získala rozsáhlé zkušenosti s produkcí televizních pořadů a filmů. Je matkou pěti dětí a společně s Lukase Sturmem vede společnost neulandfilm. Při natáčení filmu *Můj otec, kníže* se vůbec poprvé ocitla před kamerou.

STŘEDA 6. 11., 19:30, VELKÝ SÁL

Kdo bude hlídat hlídače? Dalibor aneb klíč k chaloupce strýčka Toma

Režie: Karel Vachek, ČR, Negativ, 2002, 220 min.

Dokument uzavírá tetralogii *Malý kapitalista*, v níž se zrcadlí všechny peripetie a poryvy polistopadového směřování české společnosti. Opus je zasazen do uzavřeného prostoru Národního divadla, ve kterém zkouší J. A. Pitínský své nastudování opery Dalibor. První dějství je pozadím k úvahám o českých dějinách a soudobé společnosti, která se s minulostí ještě nedokázala vyrovnat. Hořkost politiky splývá s přemýšlením o pozici Čech v Evropě. Druhým dějstvím se nese myšlenka záchrany, podvazování nádorů se stává symbolem nové energie v české kultuře. Poslední jednání jako by shrnovalo českou cestu ke kapitalismu. Soudobé ekonomické problémy, ale i náhled do budoucnosti. Jak se český prostor vyrovná s globalizací?

Dokument *Kdo bude hlídat hlídače* dovršuje nejtezovitější situaci: Vachek uzavřel své oběti do prostoru Národního divadla, kde právě probíhá zkouška Smetanovy opery Dalibor pod taktovkou divadelního režiséra J. A. Pitínského.

Opera Dalibor ve filmu odezní vlastně celá; s dlouhými pasážemi divadelní zkoušky se proplétají jednotlivé zpovědi osob, kterým tentokrát Vachek přenechává až překvapivě mnoho prostoru a sám zasahuje v menší míře oproti svým předcházejícím filmům. Soustředěním „myšlenkového kapitálu“ této krajiny do budovy Národního divadla, vyvázáním osob z jejich přirozeného prostředí se Vachkovi podařilo „vymáčknout“ jednotlivé teze v jejich čisté podobě, předestřel myšlenkový vějíř na jednom obrovském servisu („Dokument vyrostl od *psychologie k fenomenologii*“, píše Petr Kubica ve festivalovém katalogu). V Daliborovi snad nejzřetelněji vystupuje terapeutická funkce Vachkova díla; jeho mapování stavu české společnosti je koncentrací různých postojů a myšlenek, které ovšem spojuje snaha o nápravu. O tom mluví i sám režisér: „*Stále jednodušeji vyslovuji dvě teze: jednak, že by se v Čechách mělo dát spousta věcí do pořádku, a také, že se žádné věci nemají dávat do pořádku, aniž by lidé byli filozoficky prozíraví.*“

Text převzat ve zkrácené verzi od Asociace filmových klubů.



Karel Vachek (* 1940 † 2020)

Karel Vachek byl filmař, básník a výtvarník. Svým debutem *Moravská Hellas* (1963) si na několik let zavřel cestu k natáčení. K další realizaci se dostal až v roce 1968 ve filmu *Spříznění volbou*, za nějž obdržel Zlatou kameru na MFF v Berlíně v roce 1991. Po pětileté emigraci ve Francii a USA se v polovině osmdesátých let vrátil zpět a posléze vytvořil rozsáhlý román-film *Nový Hyperion aneb Volnost, rovnost, bratrství* (1991). V roce 1996 navázal na své předchozí dílo filmem-románem *Co dělat?*, který byl uveden na MMF v Karlových Varech v roce 1997.

Po revoluci jsme měli pocit, že můžeme všechno

ROZHOVOR S UZNÁVANOU REŽISÉRKOU DOKUMENTÁRNÍCH FILMŮ HELENOU TŘEŠTÍKOVOU O METODĚ ČASOSBĚRNÉHO NATÁČENÍ A FILMECH, KTERÉ VZNIKALY V ROCE 1989

V jednom z rozhovorů jste sdílela vzpomínku na svůj deníkový zápis z ledna 1964. Do deníku jste si zapsala, že jste zhlédla film Věry Chytilové *Film o něčem jiném* a „chtěla byste být jako ona“. Také vás formovalo prostředí Václavského náměstí, kde jste vyrůstala. Byly to ty zásadní okolnosti, kterým vděčíme za to, že se z vás stala režisérka dokumentárních filmů?

Já jsem byla intenzivní filmový divák, protože okolo nás bylo asi deset kin. Když někdo bydlí na Václaváku, nevyhne se dějinám, které běží okolo. Česká nová vlna se mi hrozně líbila, protože zobrazovala skutečný život. A tak jsem o této profesi hodně uvažovala. Nejdříve jsem ale navštěvovala střední výtvarnou školu a teprve poté jsem se rozhodla, že půjdu na FAMU. Tehdy bylo jednou z podmínek přijetí na FAMU absolvování roční praxe, takže jsem rok pracovala v Československé televizi, to byla dobrá zkušenost. Na FAMU, na katedře dokumentu, jsem se opravdu našla a nikdy jsem o správnosti své volby nezapochybovala.

Samu sebe označujete za lokálního kronikáře, který se snaží zaznamenat běžný život běžných lidí. Příběhy, které natáčíte, se ale odehrávají na pozadí nějaké společenské situace, nálady, politických konstelací. Ve vašich filmech jsou tak zaznamenané okolnosti, za kterých se žilo v Československu a posléze České republice v posledních více než 40 letech. Ale na začátku jste s tím zřejmě nepočítala?

Když člověk začne studovat na FAMU, měl by si sám sebe nějak definovat. Měl by vědět, čemu se chce věnovat. A já jsem si samu sebe definovala tak, že chci zachycovat dobu a běžné reálné lidi v čase. Po absolvování FAMU jsem měla velké štěstí, protože jsem začala pracovat u Krátkého filmu. Tam se ta idea zachycovat společnost průběžně upřesňovala. Pak jsem díky takové šťastné shodě okolností dostala příležitost natočit první časosběrný projekt – tím byly *Manželské etudy*. A tím jsem se utvrdila v tom, že to je metoda, která mi vyhovuje, i když mi to všichni z mého okolí rozmlouvali. Já jsem si uvědomovala, že je to sázka na nejistotu, ale snažila jsem se to dělat, ať se děje, co se děje.

Vy jste začala natáčet *Manželské etudy* v roce 1980 a projekt byl původně plánován na šest let, premiéru měl cyklus v roce 1987. Nakonec přibyla pokračování po 20 a 35 letech. Mrzelo vás někdy, že první natáčení nevyšlo na přelomový rok 1989? A myslíte si, že by případně natáčení během roku 1989 přineslo zajímavé momenty z každodenního života vašich aktérů?

To víte, že ano! První část *Manželských etud* byla opravdu naplánována na šest let. To, že budu v tomto projektu pokračovat, mě napadlo až asi o deset let později. Já jsem pak samozřejmě zjistila, jak se vyvíjel život protagonistů v té době, ale zachytila jsem to jen lehce v nějakém vyprávění až při dalším



Helena Třeštíková

natáčení. Bohužel jsem neměla možnost natočit to přímé dění, což by určitě strašně zajímavé bylo. Ale ne vše se zkrátka podaří.

Na jaře 1989 jste začala natáčet cyklus *Řekni mi něco o sobě*. Film o protagonistovi Martinovi uvedeme i v rámci našeho filmového festivalu. Přiblížila byste nám, jak film vznikal a jakým způsobem jste vybírala protagonisty?

Já jsem se po *Manželských etudách* snažila zahájit nějaký další časosběrný projekt, ale nebylo to úplně jednoduché. Až jsem po čase prosadila námět, který se jmenoval *Mládež*. Mělo to být časosběrné sledování mladých učňů, středoškoláků, mladých umělců, mladých delikventů a mladých hendikepovaných. A ten námět byl schválen někdy na přelomu roku 1988/1989. První jsme začali natáčet mladé delikventy, protože prostřednictvím sociologů jsme dostali kontakt

na vězení pro mladistvé v Libkovicích. Tam jsme jeli na jaře 1989 a domluvili se s místním psychologem, aby nám vytypoval asi deset vězňů, o kterých si myslí, že by uměli mluvit a vyprávět na kameru. S těmi jsme natočili úvodní rozhovory a potom jsme se rozhodli se čtyřmi z nich pokračovat. Při rozhodování o tom, kolik protagonistů vybereme, hrály roli také dostupné finance. Takže v létě a na podzim 1989 jsme natáčeli v komunistickém vězení, kde probíhaly ty typické nástupy a všude visely takové ty socialistické plakáty a hesla. Točili jsme tam dokonce v ten den, kdy padnul Jakeš. Běžely televizní noviny, na které se vězni museli povinně dívat. A to je opravdu kuriózní záběr, protože ti věžňové sedí před televizní obrazovkou a Jakeš oznamuje, že se vzdává své funkce. A my všichni ze štábu jsme to sledovali s otevřenou pusou a věžňové ani ťuk. S nimi to vůbec nehnu- lo, žádná reakce. Tak jsem si pak říkala, že kdyby byli věděli, že tento krok je začátkem dění, které povede posléze k amnestii, tak by řvali radostí. Ale to samozřejmě v tu chvíli nevěděli, a tak byli úplně zticha. Pak jsme točili ještě v prosinci, no a pak přišla amnestie, při které byli všichni propuštěni, protože amnestie se týkala všech mladistvých. Naši protagonisté se pak po propuštění samozřejmě rozprchli různě po republice a všichni tu amnestii prožívali s euforií, že všechno bude jinak, že život bude vypadat jinak, ale bohužel většina z nich se do toho vězení časem vrátila. To bylo opravdu velké překvapení, protože já jsem měla během natáčení pocit, že naši protagonisté už všechno ví, že si jsou vědomí toho, že tudy cesta nevede, ale nebylo to tak. Vůbec nevím, co se pak s Martinem stalo, po dokončení filmu jsme ztratili kontakt. Natáčení toho projektu bylo naplánováno na pět let, ale po revoluci se všechno změnilo, i způsob financování, takže z projektu *Mládež* jsme natočili mladé delikventy, středoškolskou mládež o zdravotních sestřičkách, o umělecké mládeži vznikl pak jenom dokument o Jakubu Špalkovi a další jsme ani natáčet nezačali a točili jsme kratší dobu.

Ano, od podzimu roku 1989 jste natáčela dokument o Jakubu Špalkovi.

Jakub Špalek byl jeden ze studentských vůdců revoluce. Ten film se jmenuje *Jestli něco potřebuje naši pomoc, je to svoboda*. To byl citát ze hry, kterou hrál v Divadle v Řeznické. V tom dokumentu je revoluce velice dobře zachycená. S Jakubem Špalkem, který byl jedním ze studentských vůdců, jsme natáčeli například v den celostátní stávk, to jsou silné momenty.

Jak se změnily podmínky k natáčení od doby, kdy jste začínala?

Po revoluci se změnilo všechno, technika, produkce, finance. Lehce, postupně. My jsme v tom roce 1990/1991 založili nadaci Film & Sociologie, do které se převedly právě tyto mé projekty z Krátkého filmu. Natočili jsme pak dohromady na 40 filmů. Zatímco před revolucí nebyl problém sehnat finance, ale byl problém prosadit záměr, po revoluci začala nejistota v souvislosti s dalším financováním. Tak jsem se tehdy někdy v roce 1991 ocitla na ministerstvu financí. Tenkrát to bylo poprvé, kdy jsme jako nadace žádali v novém programu na podporu nezávislých produkcí o grant. Finance jsme tehdy získali a mohli jsme dokončit moje filmy i natočit právě těch zmiňovaných dalších asi 40 filmů s dalšími kolegy dokumentaristy. Najednou nastala jakási ideová svoboda, kdy jsme ty projekty dávali dohromady jen my a sociologové a nemuseli nám to schvalovat žádní papaláši z Krátkého filmu. To byla úžasná doba a strašně ráda na ni vzpomínám. Protože tehdy jsme měli pocit, že můžeme všechno.

Můžete prozradit, zda pracujete na novém projektu nebo zda se dočkáme pokračování některého stávajícího?

Manželské etudy se stále točí, pořád pokračujeme. A také dokončuji dlouhodobý časosběrný dokument o Báře Basikové. Ale není to film o celebritě. Jak já vždy říkám, je to film o pracující ženě, která je náhodou zpěvačka.

Rozhovor vedla Hana Zdražilová



Stopaři Václava Havla

Režie: Pavel Štingl, ČR, ČT, 2020, 52 min.

Analytický dokument na téma svobody slova. Připomenutí významného dne pádu cenzury vrací atmosféru letenských demonstrací.

Co nám přinesla nabytá svoboda v konfrontaci s událostmi roku 2020? Dialog známých i méně známých osobností s odkazem prvního prezidenta České republiky na pozadí připomínání listopadu 89 v dokumentu Pavla Štingla.



Pavel Štingl (* 1960)

Pavel Štingl je dokumentarista, režisér, producent a vysokoškolský pedagog. Vystudoval katedru dokumentární tvorby pražské FAMU a vytvořil více než sto dokumentárních filmů, například o politických konfliktech nebo holocaustu, založených na osobních příbězích. Založil filmový klub K2 a za účelem natáčení procestoval Rumunsko, Albánii, Náhorní Karabach, Čínu, Jižní Afriku, Izrael a mnoho dalších zemí. Je zakladatelem obecně prospěšné společnosti Památník Šoa Praha v Bubnech, která vznikla na konci roku 2012. Na ni navázala v květnu 2021 organizace Památník ticha, v níž Pavel Štingl zastával pozici ředitele do září 2024.

Dobrá Voda

Režie: Kateřina Konrádová, FAMU, 2023, 10 min., dokumentární

Dobrá Voda jako bývalý vojenský újezd i poutní místo s léčivými prameny. Příběh místa zachycený v jediném domě, jediném jméně, jediné kapce vody.

Please Rise

Režie: Sheida Sheikhha, FAMU, 2023, 23 min., hraný

Politické drama o komisi, která je sestavena, aby vybrala novou státní hymnu poté, co fiktivní země projde revolucí. Začínáme na konci jednání, během kterého se komise jednomyslně shodla, a zdá se, že vše proběhlo hladce. Jejich radost jim ale překazí nová informace, že vybraná píseň je z nezveřejněných důvodů diskvalifikována.

První pacient

Režie: Ondřej Nuslauer, FAMU, 2023, 19 min., hraný

Československo, léto 1968. Šarlota je po kolapsu zapříčiněném srdeční vadou převezena do nemocnice. Lékaři konstatují, že není jiné cesty k záchraně jejího života než pomocí transplantace srdce.

Krajan

Režie: Pavel Sýkora, Viktor Horák, FAMO v Písku, 2023, 25 min., hraný

Během silvestrovského večera roku 1944 se uprostřed sněhové vánice v chatě odstřižnuté od civilizace setkávají dva muži – vdovec Petr Bernát a důstojník SS Konrad Neumann. Jediné, co oba muže spojuje, je jejich sudetský původ. Zpočátku se jejich konverzace točí okolo všedních témat, ale s blížící se půlnocí začínají řešit palčivější otázky. Odkrývá se tragická minulost a je jasné, že pro Bernáta a Neumanna bude dnešní noc osudová.

Metamorphosis

Režie: Igor Savićević, FAMO v Písku, 2023, 15 min., hraný

Na úvod vidíme sekvenci/montáž z prostředí fabriky, kde Řehoř pracuje. Vidíme mašinerii, slyšíme hluk a hlas šéfa, který na Řehoře pokřikuje. V tu ránu se hlavní hrdina zprudka probouzí ve svém pokoji – byl to sen. Adaptace na *Proměnu* Franze Kafky.

Otcovy dopisy

Režie: Alexey Evstigneev, ZČU FDULS Plzeň, 2024, 12 min., animovaný

Dne 8. ledna 1934 byl v Moskvě sovětskou politickou policií zatčen a odeslán do gulagu na Soloveckých ostrovech profesor Alexej Vangengheim, zakladatel meteorologické služby SSSR. Jeho dceři Elye byly tehdy pouhé čtyři roky. S nadějí, že ochrání svou dceru před tvrdou realitou represí a že se brzy dočká propuštění a návratu domů, rozhodl se neříkat jí pravdu a posílal jí dopisy s kresbami a herbáři, jako by jeho vězení bylo velkou dobrodružnou expedicí a on byl vědeckým badatelem. „Expedice“ se ale protahovala a s každým uplynulým měsícem jeho věznění se udržování iluze stávalo stále obtížnější a postupně pravda ničila kouzelný svět dětství.

Hraj, kapelo, hraj

Režie: Veronika Scholzeová, FMK UTB Zlín, 2024, 30 min., dokumentární

Dokumentární portrét dechové kapely z Trutnova osobní perspektivou jeho nejmladší členky, která jakožto dvacátnice tvoří ve sboru čestnou výjimku.

SILO

Režie: Imrich Kútik, FTF VŠMU, 2023, 10 min., animovaný

Klára se probudí na zemi uprostřed malé rolnické osady obklopené pouze obilnými poli. Proti své vůli se stane součástí uzavřené komunity žen, které duchové v podobě vran nutí k nekonečné práci. Plnit obrovské skleněné SILO obilím a nic za to nechtít je jejich jediným úkolem. Společně s kamarádkou Lucií však pomalu začínají odhalovat děsivou pravdu, která se skrývá za komunitou i za nimi samotnými. Dokud není SILO plné, nesmějí ho opustit. Vrány jsou však stále hladové...

The Whisper of Freedom

Režie: Anna Ahaliieva, FTF VŠMU, 2023, 16 min., fiction

Děj filmu se odehrává v osmdesátých letech v Československu. Příběh ukazuje nutnost utajení lásky mezi dvěma ženami, jež byla pro tehdejší společnost naprosto nepřijatelná. Okolnosti nutí dvě hlavní hrdinky, aby vzájemné city tajily a přizpůsobily se „tradičnímu“ životu, který je v rozporu s tím, co cítí jejich srdce.

Křižovatka Jozefa Čabelku

Režie: Martin Polerecký, AU BB, 2024, 16 min., dokumentární

Akademik Čabelka, světově uznávaný odborník v oboru svařování, komunisty zavřený. Dokumentární film se zabývá tématy závidy, vytrvalosti, nezlomnosti a svým způsobem pojednává o podstatě života hlavního hrdiny. Film je příběhem Jozefa Čabelky, akademika, mikro-metalurga a držitele několika prestižních ocenění, který byl příliš dobrý pro své okolí a režim, v němž žil. Jedná se o barevný, zvukový film ve slovenském jazyce.

Řekni mi něco o sobě – Martin

Režie: Helena Třeštíková, ČR,
Nadace Film & Sociologie, 1994, 60 min.



Ve čtvrtém pokračování cyklu, vznikajícího v rámci Nadace Film & Sociologie, v hodinovém dokumentu *Řekni mi něco o sobě – Martin*, sledují autoři mladíka, kterého lákal „sladký život“. Během pěti let, kdy byl Martin objektem filmařů, pobyl na svobodě pouhých pět měsíců. Časomírou pro natáčecí údobí se stalo televizní zpravodajství sledované Martinem zpravidla ve vězení. Helena Třeštíková tak zároveň dokumentuje historickou etapu plnou zvrátů (listopadová revoluce, svobodné volby, trojí zvolení Václava Havla prezidentem, válka v Perském zálivu, rozpad státu atd.).



Helena Třeštíková
(* 1949)

Scénáristka, režisérka a pedagoga. Vystudovala obor režie dokumentárního filmu na FAMU. Od roku 1974 natočila více než padesát dokumentárních filmů, většinou s tematikou mezilidských vztahů a různých sociálních problémů. Její specifickou metodou je tzv. časosběrné natáčení – sledování lidských osudů v delším časovém úseku. Nejznámějším dílem je šestidílný televizní cyklus *Manželské etudy* (1987) a *Manželské etudy po dvaceti letech* (2005). K dalším časosběrným projektům patří i první část volného cyklu časosběrných filmů *Ženy na přelomu tisíciletí*, kterou dokončila v roce 2001, nebo trilogie *Marcela* (2006), *René* (2008) a *Katka* (2009). Ve své tvorbě reflektuje i patologické chování, např. problematiku drogové závislosti. Její snímky získaly řadu tuzemských i zahraničních ocenění. Natočila i několik filmů s pamětníky naší historie: *Pavel Tigríd – Evropan*, *Sladké století* o politických vězeňkyních v padesátých letech, *Hitler, Stalin a já* – příběh Hedy Margoliové, *Lidé, mám vás rád!* – kritický pohled na kult Julia Fučíka.

ČTVRTEK 7. 11., 10:30, VELKÝ SÁL

1989: Chceme dýchat

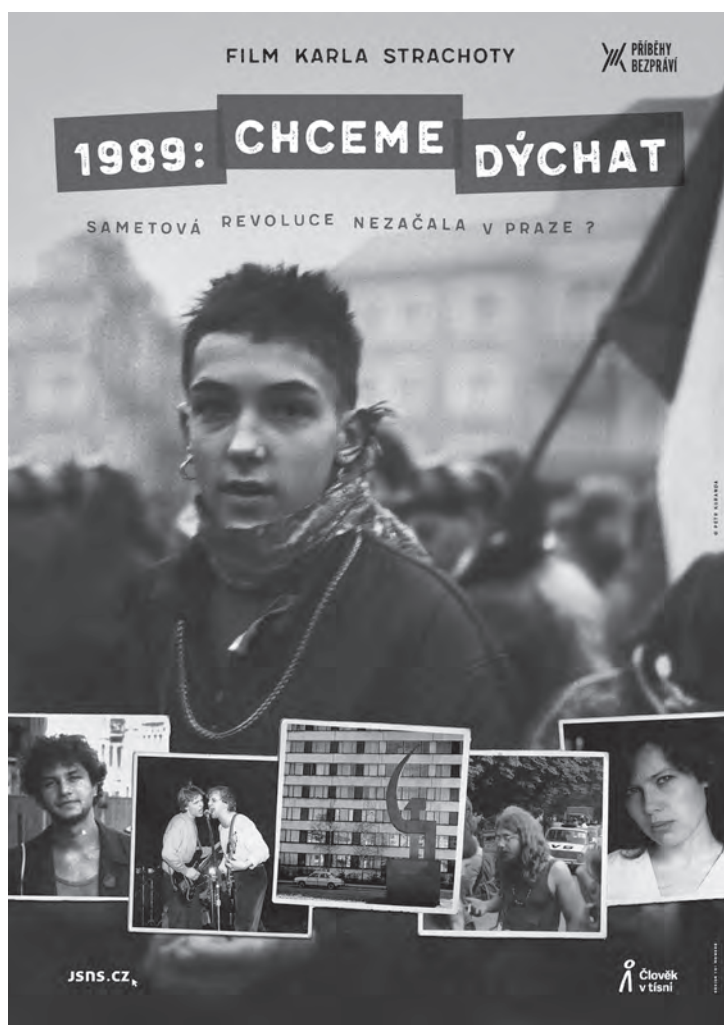
Režie: Karel Strachota, ČR,
Člověk v tísni, 2023, 42 min.

Teplice v období takzvané normalizace. Kdysi krásné lázeňské město, jemuž se přezdívalo Malá Paříž, je zdevastované, stejně jako celé severozápadní průmyslové pohraničí. Často je zahaluje hustý smog, v němž není vidět ani na dva metry. Je také baštou specifického punku a městem výjimečné alternativní kultury. Převážně v Teplicích se odehrává příběh Pavla a Renaty. Chtějí žít svobodně, v souladu se svými ideály. Do jejich životů však soustavně zasahuje represivní komunistický režim, pro který představují „závadovou mládež“. Film vrcholí demonstracemi, které v Teplicích kvůli katastrofálnímu znečištění životního prostředí začaly týden před 17. listopadem 1989 a které se následně proměnily v politické protesty. Listopadová revoluce začala na severu: lidé chtěli dýchat.



Karel Strachota (*1962)

Karel Strachota pracuje v organizaci Člověk v tísni od roku 2001. Založil a dosud vede vzdělávací program Jeden svět na školách, který nabízí dokumentární filmy a metodické materiály k výuce aktuálních témat a novodobé historie.



Zhan Xiaogang

Režie: Jana Chytilová, ČR, 2015, 52 min.

Dokumentární film režisérky Jany Chytilové přibližuje životní osudy a dílo jednoho z nejvýznamnějších současných čínských malířů – Zhang Xiaoganga. Umělec, napojený na fenomény čínského umění počátku devadesátých let dvacátého století, vždy zastával nezávislé postoje. Zhan Xiaogang zobrazuje sebe i svou zemi. Zobrazuje minulost s přesahem do současnosti a jeho úhel nazírání je specifický, unikátní. Na světové umělecké scéně se proslavil svým pohledem na čínského člověka a čínskou minulost spolu se svébytným estetickým výrazem. V Číně je známý mezi mladou generací, v uměleckých kruzích, je tržně úspěšný, oceňovaný nezávislými kritiky současného umění; jeho hodnotový postoj však není v jeho zemi oficiálně uznáváný.



Jana Chytilová (* 1957)

Jana Chytilová je režisérka, dokumentaristka, producentka a autorka řady dokumentárních i publicistických pořadů, spolupracovala s Českou televizí, TV Nova a TV Prima. V roce 1990 spoluzakládala nezávislé filmové a televizní studio FATE. Natáčí medailony sportovců i umělců, je také autorkou dokumentu o životě a díle Alfonse Muchy. Autorka a režisérka týdeníku *Kultura.cz*, měsíčníku o vizuálním umění *ARTMIX*, který vysílala Česká televize šestnáct let.

ČTVRTEK 7. 11., 14:30, VELKÝ SÁL



Brněnský Listopad

Režie: Jiří Voráč, ČR,
Masarykova univerzita, 2019, 58 min.

Stříhový dokument z archivů České televize a nezávislých zdrojů o listopadu 1989 v Brně a na jižní Moravě. Dokument obsahuje řadu dosud nezveřejněných záběrů. V kombinaci oficiálního zpravodajství, pouličních anket a bezprostředních reportáží přináší neotřele autentický, lokální a všednodenní pohled na listopadové události. Na pozadí velkého příběhu nadšení a přesvědčení ukazuje obraz malých dějin plný paradoxů, kouzla nechtěného i humoru. A to i včetně technických obtíží s provozem revoluce. Autor dokumentu byl v roce 1989 zakládajícím členem studentského stávkového hnutí a Občanského fóra v Brně.

Jiří Voráč (* 1965)

Profesor filmové vědy Jiří Voráč založil a dlouhodobě vedl katedru filmové vědy na Masarykově univerzitě. Zabývá se dějinami české poválečné kinematografie a posrpnového exilu. Je autorem knižních monografií *Český film v exilu* (2004), *Ivan Passer: Filmový vypravěč rozmanitostí* (2008), *Vojtěch Jasný. Filmový básník v exilu* (2020) a režisérem stříhového dokumentárního filmu *Brněnský Listopad* (2019). Působí v expertních funkcích, dříve jako člen Rady České televize a Rady Státního fondu kinematografie, následně jako expert Státního fondu kinematografie a Magistrátu hl. m. Prahy. Je členem Umělecké rady FAMU. Na brněnské úrovni se zasloužil o záchranu historického kina Scala a podnítil vznik regionální filmové kanceláře. Roku 2008 obdržel od Nadace Charty 77 Cenu Františka Kriegla. Je zastoupen v publikacích *100 studentských revolucí* (1999) a *100 studentských evolucí* (2019), v databázi *Paměti národa* (2020) aj.



Bude konec světa

**Režie: Václav Reischl, ČR, 2022,
45 min., kinopremiéra**

Rok 1989 byl velkou mokvající ranou v těle české společnosti, jejíž zacelení bude možná trvat generace a zanechá jizvy. Toto zarmucující poznání je důvodem vzniku filmu *Bude konec světa* a je i odrazem pětadvacetileté emigrace autora Václava Reischla. Snímek pojednává o hledání odpovědi na rozpolcenost krajiny jeho dětství. Mnohé dějinné souvislosti se však provalí na povrch až s odstupem let. Budiž tedy tato dokumentace přínosem k hledání souvislostí.



Václav Reischl (* 1947)

Václav Reischl se narodil ve Větrní. V roce 1972 dokončil studium FAMU, o rok později emigroval do Německa. V roce 1978 založil spolu s Jurákem Liptákem filmovou a fotografickou produkční společnost R & L. Díky úspěšné komerční fotografické tvorbě vyprodukovali nejrůznější nezávislé hrané i nehrané filmy a uspořádali mnoho fotografických výstav. V posledních letech připravil spolu se svou dcerou Tine Reischl několik projektů. Fotografie Václava Reischla mají velký záběr od umělecké experimentální a sociální fotografie až po širokou škálu komerční fotografie z celého světa (Evropa, Spojené státy, Omán, Kanada, Čína a mnoho dalších zemí).

Mrtvý student, který se nikdy nenarodil

Igor Chaun, ČR, ČT, 2010, 90 min.

Příběh o fámě o mrtvém studentovi, která se stala jedním ze základních hybných momentů událostí po 17. listopadu 1989. Klíčovou svědkyní je Drahomíra Dražská, autorka zprávy o tom, že na Národní třídě zemřel student Martin Šmíd. Ta se v už komponovaném večeru uvolila vypovídat s podmínkou, že jí nebude vidět do tváře. Vystoupení vzbudilo řadu ohlasů a otázek. Je vystupující osobou skutečně Drahomíra Dražská? Mluví tentokrát pravdu ona, nebo bývalý důstojník Státní bezpečnosti Ludvík Zifčák?



Igor Chaun (* 1963)

Igor Chaun vykonával různá povolání a později pracoval jako asistent režie ve Filmovém studiu Barrandov. V roce 1992 absolvoval studium FAMU v Praze na katedře dramaturgie a scenáristiky. V roce 1989 se stal jedním ze studentských vůdců listopadové revoluce. V průběhu studia na FAMU a po jejím absolvování natáčel v podmínkách školních i profesionálních dokumentární filmy, za které získával různá ocenění. Nyní pracuje ve Spolku Goscha, který založil v roce 2012 a ve kterém se věnuje společenské situaci a jejím duchovním a lidským souvislostem. Jeho kanál GoschaTV1 na YouTube má 125 tisíc odběratelů a 65 milionů zhlédnutí.

Rodinné album (Сімейний альбом)

Režie: Maryna Tkachuk, Ukrajina, 2024, 80 min.



Rakušan Alexander Wienerberger byl v letech 1932 a 1933 svědkem hladomoru a pořídil asi stovku fotografií – album děsivých historických svědectví o hladovějícím Charkově. O devadesát let později, v roce 2023, odjíždí Alexandrova pravnučka, fotografka Samara Pearceová, v doprovodu ukrajinského filmového štábu z Londýna do Charkovské oblasti, kde její pradědeček žil, aby zde pořídila vlastní album fotografií a rozhovory se svědky války – historický záznam důkazů o genocidě Ukrajinců – a vyprávěla o ní celému světu. Film měl premiéru 13. října 2024 na Varšavském mezinárodním filmovém festivalu. V České republice bude film uveden v kině poprvé.



Maryna Tkachuk (* 1983)

Maryna Tkachuk je dokumentaristka, režisérka a novinářka. Vystudovala žurnalistiku na Institutu žurnalistiky na Národní univerzitě Tarase Ševčenka v Kyjevě. Spolupracovala s mediálními společnostmi z Ukrajiny a Francie na různých dokumentárních projektech jako scenáristka, střihačka a režisérka. Maryna Tkachuk je také režisérkou a scenáristkou dokumentárního filmu *Three Ivans* (Screen Media Ukraine, 2018).

PREMIÉRA V ČR

ČTVRTEK 7. 11., 20:00, VELKÝ SÁL

5 minut svobody (5 МИНУТ СВОБОДЫ)

Režie: Ksenia Sakharnova, Kirill Sakharnov,
Rusko, Film & Sociologie, 2012, 60 min.



Ve filmu se setkáváme se třemi účastníky významné „demonstrace osmi“, kteří 25. srpna 1968 demonstrovali v Moskvě na Rudém náměstí proti okupaci Československa s transparentem „Za vaši a naši svobodu“. Dokument také zachycuje současnou mladou generaci, která bojuje za lidská práva v dnešním Rusku. Kdo jsou dnešní nesouhlasící? Co jsou připraveni obětovat pro život v demokratické společnosti?

Básnířka Natalja Gorbaněvská (1936–2013) vešla do širokého povědomí především jako účastnice disidentského hnutí. Často byla nazývána hrdinkou. Namítla: „*Nejsem hrdinka, jsem obyčejný člověk.*“ Autoři filmu Gorbaněvskou natáčeli několik let a ptali se, co ji jako básnířku znepokojovalo, co ji nutilo jít na náměstí a jaký byl její osud po nucené emigraci ze SSSR.

Film byl natočen v roce 2012 – před ruskou anexí Krymu a ruskou invazí na Ukrajinu.



Ksenia Sakharnova

Ksenia Sakharnova se narodila ve Varšavě. V roce 2006 absolvovala Všeruskou státní univerzitu kinematografie (VGIK), poté studovala polštinu a češtinu. Od roku 2001 pracovala jako filmová novinářka pro řadu časopisů a internetových stránek. Od roku 2012 pracuje spolu s manželem Kirillem Sakharnovem jako režisérka a producentka dokumentárních filmů ve společnosti SugarDocs. Od roku 2018 spolupracovala jako organizátorka filmových projekcí s Muzeem historie gulagu (Moskva), Sacharovovým centrem (Moskva) a Jelcinovým centrem (Jekatěrinburg). Činnost těchto institucí však byla v posledních letech výrazně omezována, popřípadě byly tyto organizace úplně zrušeny. V současné době žije v Polsku.

Kirill Sakharnov (* 1978)

Kirill Sakharnov se narodil v Moskvě. Vystudoval historii na Univerzitě lidového přátelství (2000) a v roce 2007 absolvoval Všeruskou státní univerzitu kinematografie (VGIK). V oblasti filmové tvorby působí od roku 2006 jako režisér a střihač. V roce 2010 založil filmovou produkci SugarDocs. Společnost se specializuje na dokumentární filmy s lidskoprávní problematikou. Jeho filmy jsou oceňovány jak širokým publikem, tak mezinárodními festivaly.

Rok 1989 byl nejdůležitější v mém životě

ROZHOVOR S FOTOGRAFEM JANEM ŠIBÍKEM, KTERÝ PODNIKL NA 250 REPORTÁŽNÍCH CEST DO VŠECH KOUTŮ SVĚTA A ZÍSKAL NESPOČET FOTOGRAFICKÝCH CEN, O 17. LISTOPADU 1989 A VZNIKU FOTOGRAFIE, KTERÁ JE ÚSTŘEDNÍM MOTIVEM LETOŠNÍHO FILMOVÉHO FESTIVALU NEZLOMNÍ A OBĚTOVANÍ



17. listopad 1989

Foto: Jan Šibík

Honzo, kdy pro tebe začal revoluční rok 1989?

Pro mě začal 21. srpna 1988, kdy se konala v Praze první velká demonstrace proti režimu. Od té doby jsem chodil fotit na všechny akce jako byl Palachův týden, výročí vzniku republiky v říjnu 1989 a podobně. Moje kniha 1989 také nezačíná listopadem, má čtyři kapitoly. První začíná právě 21. srpna 1988, druhá je o pádu Berlínské zdi, třetí o revoluci

v Československu a čtvrtá o rumunské revoluci. Kniha tak mapuje rozpad celého východního bloku. Dne 11. listopadu 1989 jsem byl v Berlíně a fotil pád Berlínské zdi. Focení bylo složité, protože jsem neměl vízum NSR. Až na čtvrtém checkpointu se mi podařilo se ilegálně dostat do Západního Berlína. Západoněmečtí pohraničníci pouze chtěli vidět pasy nad hlavou. Nevšimli si, že ten můj má jinou barvu než východoněmecký.

ROZHOVOR



Jan Šibík

Což bylo pro focení zásadní, protože zeď se bořila ze západní strany. Ze strany východního Berlína se ke zdi ani nedalo dostat, byl tam systém ostnatých drátů a volného „pole“, přes které se tehdy ještě nedalo ke zdi projít.

Bezprostředně poté, co jsi se vrátil z Berlína, se 17. listopadu konala studentská demonstrace v Praze. Prošel jsi z Albertova až na Národní třídu.

Už jsem byl zkušený fotograf demonstrací. Bylo mi sice jen 24 let, ale pochopil jsem, že po pádu Berlínské zdi musí režim padnout i u nás. Že jsme po pádu zdi na řadě my. 17. listopad jsem fotil od začátku na Albertově. Studenti měli povolen průvod na Vyšehradský hřbitov, kde měla akce skončit. Většina demonstrantů ale pokračovala Vyšehradskou ulicí, kde stál první kordon policistů. Pro mě je Vyšehradská důležitá, protože tam vznikly první fotky demonstrantů s policisty.

Na Národní třídě už byl kordon policistů obrovský. Došlo mi, že nemůžu mít fotky pouze z jedné strany. Že musím fotit i přes policisty. Většina fotografů stála u Máje, já jsem byl na úrovni tehdejšího lahůdkářství Paukert. Trvalo desítky minut, než policie uzavřela celou Národní. Studenti seděli na zemi a zapálili svíčky. V jednu chvíli policisté trochu ustoupili a svíčky se ocitly pár metrů před nimi. V ten moment jsem byl na straně studentů a za pár vteřin vznikly důležité fotky.

Potom jsem se přesunul ke kavárně Slavia, kam začaly najíždět zásahové jednotky, a došlo k tomu strašnému zákroku. Tehdy byla technika drahá a fotilo se na film, měl jsem strach, že o materiál přijdu, takže jsem byl rád, že se mi podařilo odejít včas a nafocený materiál zachránit.

Kde a za jakých okolností vznikla ikonická fotografie s vlajkou, která tvoří ústřední motiv letošního festivalu Nezlomní a obětovaní?

Tahle fotka už není ze 17. listopadu, ale z demonstrace na Václavském náměstí. Vznikla tak, že jsem vylezl na pomník svatého Václava. Viděl jsem, jak vlajka putuje nad hlavami, a bylo mi jasné, že nejlepší záběr bude z co největší výšky.

Jak pokračovala tvá kariéra fotografa dál?

V roce 1989 a 1990 jsem pokračoval ve focení v Rumunsku. Tyto fotky tvoří čtvrtou kapitolu mé knihy. U nás jsem fotil třeba první svobodný silvestr na Václaváku, zvolení Václava Havla prezidentem, zkrátka celý konec socialismu u nás a v Evropě. Byla to totiž nejdůležitější událost v mém životě, která mi umožnila svobodně dělat moji milovanou práci. Takže jsem pokračoval ve focení rozpadu Sovětského svazu, války v bývalé Jugoslávii a dalších válečných konfliktů a krizových oblastí. Později, v časopisu *Reflex*, jsem už jezdil fotit po celém světě. V té době vznikl také náš společný dokument *Ďábel v nás*, který budou moct diváci vidět i na festivalu. Natáčeli jsme v Libérii, Angole, Iráku a na dalších místech. Když mi to vyjde, rád přijdu po promítání na besedu.

Na čem pracuješ v těchto dnech?

Teď připravuji novou knihu o Severní Koreji. Jako jednomu z mála se mi tam podařilo během 14 let dostat třikrát. Dvakrát jsem tam byl jako součást oficiální delegace Lubomíra Zaorálka a jednou jako turista. Knihu

doprovodí i výstava, která začala 26. září v Karolinu a končit bude 26. listopadu. Je to sedmá kniha, kterou vydávám, a je pro mě strašně důležitá. Když jsem byl v Koreji v roce 2005 s delegací Lubomíra Zaorálka a v roce 2007 jako turista, vládl ještě Kim Čong-un. V rámci delegace jsem mohl fotit a nikdo mi nic nevymazal, nedeportoval mě na letiště nebo nezavřel. Jako turista jsem o dva roky později jel osm hodin vlakem, ze kterého je stav té země vidět. Měl jsem celou dobu stažené okénko a fotografoval. Vagón byl sice zamčený celou cestu, ale nebyl v něm žádný hlídač. A to jsou nejcennější fotky. Časopis *Stern* z toho dokonce udělal 14stránkovou reportáž a editorial.

V roce 2019 jsem se do Koreji dostal znovu se Zaorálkem. Už vládl syn Kim Čong-un, který sice postavil pár mrakodrapů, nechal nabarvit domy a otevřel pár obchodů, ale jeho režim je ještě brutálnější. Nechává dokonce popravovat členy své rodiny. Souvisí to možná i s technologickým vývojem. Do země se dostávají filmy na flashkách z Číny nebo Jižní Koreje a lidé vidí, že se nemají tak báječně, jak jim Kimové posledních 60 let říkají. A proto režim ještě přitvrdil. Výstava a knížka jsou pro mě důležité i proto, že se v současnosti dvě největší světové zrůdy, Putin a Kim, spojily. Takže je bohužel vlastně i aktuální.

Rozhovor vedl Marek Vitek

Knihy Jana Šibíka si můžete zakoupit na www.sibik.cz.

Kniha Jan Šibík 1989 bude v prodeji během konání filmového festivalu Nezlomní a obětovaní v Kině Atlas.

České studentské revolty (80. léta)



Režie: Olga Sommerová, ČR, ČT, 2016, 52 min.

Studentstvo je českou společností chápáno jako nonkonformní a často je spojováno s politickou rezistencí. Je zajímavé a záslužné připomenout základní momenty studentských angažmá v dějinných bodech naší společnosti. Studenti vystoupili vždy, když byla ohrožena svoboda.

Druhá část Studentských revolt je věnována letům 1987–1989. Vystupují zde hlavní představitelé hnutí: Martin Mejstřík, Pavel Dobrovský, Šimon Pánek, Monika MacDonagh-Pajerová, Pavel Žáček, Martin Klíma, Pavel Langer a další.



Olga Sommerová
(* 1949)

Olga Sommerová je absolventka FAMU, pedagožka a vedoucí katedry dokumentární tvorby FAMU. Napsala tři knihy rozhovorů *O čem sní ženy*, natočila 130 filmů, za něž získala 48 cen na domácích a zahraničních filmových festivalech. Po roce 1990 natočila 30 filmů o obětech nacistické a komunistické totality i hrdinech, kteří se těmto zločinným režimům postavili. Je držitelkou Řádu Elišky Přemyslovny a Ceny Asociace českých filmových klubů „Za úctyhodnou dokumentaristickou kariéru mapující historii naší země prostřednictvím portrétů významných osobností i obyčejných lidí“. V roce 2020 jí byla udělena cena Tvůrce paměti na filmovém festivalu Nezlomní a obětovaní. V roce 2023 obdržela od prezidenta republiky medaili Za zásluhy 1. stupně v oblasti kultury.



Strážce paměti Ján Langoš

Režie: Břetislav Rychlík, ČR, SR, ČT, RTVS, 2019, 52 min.

Portrét jedné z nejvýraznějších osobností našich společných dějin se Slováky. Disident, křesťan, bigbíták, neúnavný zápasník se zlem a bezprávím Ján Langoš zemřel při autonehodě v roce 2006. Bylo mu šedesát let. Režisér Břetislav Rychlík zachycuje putování Langošovy životní partnerky po zásadních místech spojených s jejich společným životem. Ve filmu vystupují jeho spolupracovníci, přátelé, kteří s ním trávili svobodnější časy na Brízgalkách (legendárním útočišti disidentů na česko-slovensko-polském pomezí), i oponenti. Ján Langoš se stal během revoluce v roce 1989 jedním z nejvýraznějších vůdců hnutí Verejnost proti násiliu, které na Slovensku vzniklo vedle českého Občanského fóra. Ačkoli se stal po listopadové revoluci na čas politikem, ze svých zásad nikdy neuhnul a nepřestal usilovat o pojmenování a zmapování temných stránek naší minulosti. Po rozpadu federace založil na Slovensku Ústav paměti národa, který připomínal zločiny minulosti a rozkrýval systém a metody Státní bezpečnosti a komunistického režimu.

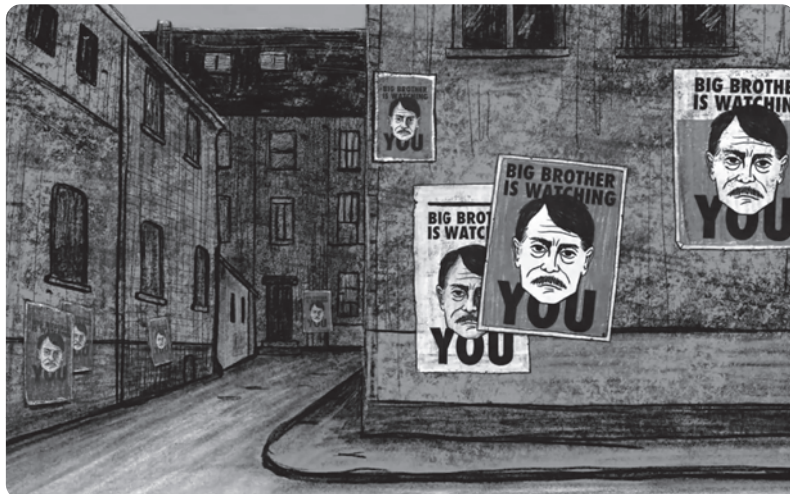


Břetislav Rychlík (* 1958)

Břetislav Rychlík je režisér, dokumentarista, publicista, herec a scenárista, vysokoškolský učitel. Po absolvování gymnázia ve Strážnici byl postupně studentem techniky, dělníkem na kachní farmě, kulisákem, nápoředou, asistentem režie. V letech 1982–1996 hrál a režíroval v prostějovském, později brněnském HaDivadle, kultovním divadle československé nekonformní a avantgardní scény. Od devadesátých let spolupracuje s Českou televizí. Natočil přes tři sta dokumentárních filmů. Má několik mezinárodních i domácích ocenění.

Projekt Orwell aneb 2+2=4?

Režie: Václav Müller, ČR, 2020, 52 min.



Český dokument, věnovaný autorovi *Farmy zvířat* a 1984, poukazuje na aktuálnost Orwellova literárního i myšlenkového odkazu v kontextu dnešní doby „informačního chaosu a alternativních pravd“. Režisér a průvodce dokumentem Václav Müller se ve svém putování za Orwellem vydal z Prahy do Londýna setkat se se spisovatelovou životopiskyní a na místa, kde Orwell žil a psal – do Wallingtonu poblíž Londýna a na skotský ostrov Jura. Spisovatelovo dílo nahlíží specificky z perspektivy současných společenských a politických událostí, ovšem zároveň pro diváka rozkrývá Orwellův životní příběh. Dokumentární cestu po stopách britského spisovatele doprovází řada citací z díla, namluvených Petrem Pochopem a ilustrovaných originálními animacemi z dílny výtvarnice Moniky Pavlovičové.

Václav Müller (* 1970)

Václav Müller je rozhlasový a televizní redaktor a dokumentarista. V médiích pracuje od devadesátých let. Svůj zájem o Spojené království přetavil v práci především pro Českou televizi, s kterou externě spolupracuje. Natočil desítky reportáží pro *Objektiv*, někdejší magazín *Kultura s Dvojkou* a několik britských děl cestopisného seriálu *Na cestě*.

V roce 2018, pouze z vlastních prostředků a za pomoci přátel, začal pracovat na dokumentu *Projekt Orwell aneb 2+2=4?*. V roce 2020 zakoupila Česká televize a také slovenská RTVS licenci na čtyřleté vysílání. Před dvěma lety, ve spolupráci s vydavatelstvím Tympanum, vybral a načetl audioknihu *George Orwell: 12 esejů*, v současné době připravuje audiovizuální projekt s pracovním názvem *Orwell 2024*.

Jáchymovské peklo

Režie: Kristina Vlachová, ČR, 2007, 29 min.

Dokumentární film o obětech komunismu a jejich pohledu na selhávající českou justici.



Kristina Vlachová
(* 1943)

Boj o paměť národa

Režie: Kristina Vlachová, ČR, ČT, 2008, 26 min.

Dokument přináší kontroverzní pohledy na okolnosti a oprávnění vzniku Ústavu pro studium totalitních režimů.



Scénáristka a televizní režisérka, která se dlouhodobě zabývá tématy spojenými s vyrovnáváním se s minulostí. V roce 1977 odmítla podepsat tzv. Antichartu, což pro ni znamenalo na dlouhá léta konec profesní kariéry u filmu. Pracovala pak jako redaktorka dětské literatury nebo vrátná. K filmu se vrátila až po revoluci v roce 1989. V její filmografii nalezneme mezi množstvím jiných například též dokumentární snímky *Věž smrti*, *Zpráva o Králi Šumavy* či *Poselství Jana Palacha*. Kromě toho byla spoluautorkou scénáře k filmu Věry Chytilové *Hra o jablko*.

PÁTEK 8. 11., 14:30, VELKÝ SÁL



Maturita v listopadu

Režie: Jiří Krejčík, ČR, ČT, 2000, 87 min.

V prosinci roku 1989 obdržel režisér Jiří Krejčík dva dopisy, ve kterých ho studenti gymnázia v České Třebové žádali o pomoc v konfliktu s tehdejšími řediteli školy, který po 17. listopadu mařil revoluční iniciativu studentů. Jiří Krejčík přijel spolu s kameramanem Jiřím Vojtou v lednu 1990 do České Třebové a v aule gymnázia natočili diskusi, které se zúčastnili studenti, jejich rodiče, ředitel, učitelé gymnázia a náčelník místní VB. Po deseti letech přijeli autoři do České Třebové znovu, aby s několika účastníky tehdejších událostí natočili vzpomínky na revoluční období. Z takto zaznamenaného materiálu vznikl film *Maturita v listopadu*, který je dramatickou dokumentární analýzou vysokých a nízkých mravních principů.



Jiří Krejčík (* 1918 † 2013)

Jiří Krejčík byl nepochybně jedním z nejvýznamnějších režisérů a scénáristů české kinematografie. Několikrát se také objevil na filmovém plátně. Z jeho maličkých, ovšem nezapomenutelných rolí vyniká především nenasytný pan Karel z Menzelových *Slavností sněženek* a dále profesor Stárek v retrokomedii Jana Hřebejka *Pelíšky*.

Originální videojournal v listopadu 1989 – ukázky z revolučního zpravodajství

Archiv ČT, ČSSR, 1989, 53 min.

Komentované exkluzivní záběry nezávislých filmařů z doby normalizace, kteří ve videosamizdatu zaznamenávali významné společenské události.



PÁTEK 8. 11., 16:00, VELKÝ SÁL

Zpravodajství Československé televize a Studentské vysílání v listopadu a prosinci 1989

Archiv ČT, ČSSR, 1989, 53 min.

Ukázky z archivu České televize.

PÁTEK 8. 11. , 17:30, VELKÝ SÁL



Ďábel v nás

Režie: Marek Vitek, ČR, ČT a A-NEWS, 2004, 28 min.

Známý fotograf Jan Šibík v hlavní roli sběrného dokumentárního filmu o práci válečných novinářů. Film vznikl během konfliktu v Iráku, Sieře Leone a Libérii, nebo během hladomoru v Angole. Syrový dokument ukazuje Jana Šibíka pod palbou partyzánů v Libérii, při focení pádu Saddámovy režimu v Iráku, ale řeší i morální dilemata. Například jaké fotografie je ještě vhodné zveřejnit.



Marek Vitek (* 1973)

Novinář, televizní redaktor a válečný zpravodaj Marek Vitek vystudoval Filozofickou fakultu Univerzity Palackého v Olomouci. Bohaté novinářské zkušenosti nasbíral především v zahraničí. Diváci jej mohli vidět v jeho reportážích z bývalé Jugoslávie, Kosova nebo Makedonie. Točil ale například také v daleké Sieře Leone. Po útocích na USA v roce 2001 se věnoval zpravodajství z pákistánsko-afghánských hranic, dále byl podepsán pod reportážemi z Ukrajiny nebo Iráku z doby pádu režimu Saddáma Husajna. Od roku 2004 vede vlastní produkční společnost A-NEWS.

Bratříček Karel

Režie: Krystyna Krauze, ČR, Polsko,
Produkce Třeštková, 2016, 79 min.

Karel Kryl polským očima. Nový pohled na legendárního písničkáře, který se stal symbolem pražského jara, přináší ve svém portrétu režisérka Krystyna Krauze. *Bratříček Karel* ukazuje tragické osudy legendy dvou československých revolucí – 1968 a 1989. Dokument přibližuje neznámé události ze života Karla Kryla (* 12. 4. 1944 – † 3. 3. 1994) a představí zajímavé archivní snímky, které nebyly širší veřejnosti známy.

Věčný rebel... Co bylo tak přitažlivého na „malém zpěvákovi s velkým hlasem“, že řadu let po jeho smrti lidé stále zpívají jeho písničky a čtou jeho poezii? Jaké je místo umělce v tragických dějinách vlasti? Může jednotlivec ovlivnit chod dějin? Jaký vliv na psychiku tvůrce mají jeho traumatické zážitky z dětství? Byl Kryl, jehož davy milovaly, ale který umíral opuštěný a zatrpklý, protože nedělal kompromisy, obětí dějin svého národa? Tyto a další otázky se rozhodla položit autorka filmu Krystyna Krauze.



Krystyna Krauze (* 1967)

Od roku 1988 působila v Polsko-československé solidaritě. Účastnila se demonstrace 17. listopadu 1989 (dva dny nato byla deportována z ČSSR s razítkem „nežádoucí osoba“). Po změně režimu vystudovala dramaturgii na pražské DAMU (1995), scenáristiku na Státní vysoké filmové, televizní a divadelní škole v Lodži (1998) a dokumentární tvorbu na FAMU (1999), kterou absolvovala filmem *Mistr Vyskočil aneb Něžná impreza* o dialogickém jednání a teoretickou diplomovou práci *Krzysztof Kieślowski – spleť cesty dokumentaristy*. Jako velká propagátorka českého dramatického umění v Polsku přeložila do polštiny přes tři desítky divadelních textů českých autorů. V roce 2004 jí udělil ministr kultury ČR Pavel Dostál medaili Artis Bohemiae Amicis jako ocenění jejího dlouhodobého a významného šíření dobrého jména české kultury v zahraničí.

PÁTEK 8. 11., 17:30, MODRÝ SÁL

ZÁVĚREČNÝ CEREMONIÁL

Předání ocenění Tvůrce paměti a Budoucnost paměti

hudba: studenti Gymnázia a Hudební školy hl. m. Prahy

hosté: Jitka Seitlová, Jiří Pospíšil, Hana Kordová Marvanová,
Olga Sommerová, Helena Třeštková, Ladislav Kudrna,
Jiří Voráč a další

moderuje: Barbora Kroužková

Juráček je můj osud



Režie: Olga Sommerová, ČR, ČT, 2024, 78 min.

Dokument je anatómií vztahu, doby, tvorby, lásky a nenávisti dvou velkých osobností. Česko-německé novinářky a spisovatelky Dani Horákové, signatářky Charty 77 a pozdější ministryně kultury spolkové země Hamburk, a mimořádného, ale kontroverzního filmového režiséra Pavla Juráčka.

Inspirací k natočení filmu byla kniha Dani Horákové, která je velmi vytríbenou zpovědí, zoufalou životní inventurou a obžalobou normalizačního režimu v Československu, který bral mnohdy lidem naději na pokračování jejich profesí a někdy i samotné existence.



Olga Sommerová
(* 1949)

Olga Sommerová je absolventka FAMU, pedagožka a vedoucí katedry dokumentární tvorby FAMU. Napsala tři knihy rozhovorů *O čem sní ženy*, natočila 130 filmů, za něž získala 48 cen na domácích a zahraničních filmových festivalech. Po roce 1990 natočila 30 filmů o obětech nacistické a komunistické totality i hrdinech, kteří se těmto zločinným režimům postavili. Je držitelkou Řádu Elišky Přemyslovny a Ceny Asociace českých filmových klubů „Za úctyhodnou dokumentaristickou kariéru mapující historii naší země prostřednictvím portrétů významných osobností i obyčejných lidí“. V roce 2020 jí byla udělena cena Tvůrce paměti na filmovém festivalu Nezlomní a obětovaní. V roce 2023 obdržela od prezidenta republiky medaili Za zásluhy 1. stupně v oblasti kultury.

DOPROVODNÝ PROGRAM

Obraz listopadu 1989 v českých hraných filmech



Filmový workshop pro studenty středních škol

Novinkou letošního ročníku je vyhlášení filmové výzvy pro studenty středních škol. Režisérky/režiséři navštěvující střední školy se do ní mohli zapojit se svými krátkými filmy na téma dějiny 20. století. Pro autora/ku vítězného snímku je v Modrém sále připravena masterclass s renomovaným filmovým tvůrcem a historikem. Vítězný film bude možné zhlédnout jako předskokana večerních promítání.

uvádí: Damaris Kopecká, lektorka Muzea paměti XX. století

**ÚTERÝ 5. 11.
15:30, VELKÝ SÁL**

Seminář
s filmovými ukázkami

připravil a uvádí:
Petr Kopal (* 1975)

Petr Kopal je historik a pracuje v Ústavu pro studium totalitních režimů. Zaměřuje se na problematiku vztahu filmu a historie (film jako pramen), na struktury a fungování (filmové) propagandy a politické rituály a symboliku vlády a moci.

**STŘEDA 6. 11.
10:00, MODRÝ SÁL**

DOPROVODNÝ PROGRAM

Promítání s VHÚ

Družba-89

Režie: Karel Hložek, Jiří Krob, ČSSR, 1989, 15 min.

připravil a uvádí: Prokop Tomek



Promítání s NFA

MODLITBA

Režie: Emil Kubiš, 1990, 3:34

CESTA NA ZÁPAD

Režie: Emil Kubiš, 1990, 3:02

VICHR

Režie: Emil Kubiš, 1990, 12:03

BROUK

Režie: Emil Kubiš, 1994, 3:59

HRAČKA

Režie: Emil Kubiš, 1997, 7:26

STŘEDA 6. 11.
15:00, MODRÝ SÁL

Prokop Tomek (* 1965)

Vedoucí oddělení vojenské historie a zástupce ředitele historicko-dokumentačního odboru VHÚ. Absolvoval magisterské studium v oboru historie na FFUK v Praze a poté tamtéž i studium doktorandské. Pracoval postupně na různých pozicích na Úřadu dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu Policie ČR, na Ministerstvu vnitra v Archivu bezpečnostních složek, v Ústavu pro studium totalitních režimů a ve Vojenském historickém ústavu v Praze. Zabývá se řadou témat českých poválečných dějin. Aktuálně se věnuje problematice druhého a třetího odboje, Československé lidové armádě především v době normalizace, intervenci Varšavské smlouvy v roce 1968, důsledkům dislokace sovětských vojsk v Československu a ČSLA ve Varšavské smlouvě.

ČTVRTEK 7. 11.
16:00, VELKÝ SÁL

připravil a uvádí:
Tomáš Hubáček

DOPROVODNÝ PROGRAM

Promítání s NFA



Surreálné vichry změn

Projekční pásma představí autorské snímky Emila Kubiše (1924–2007), jednoho z tuzemských neoriginálnějších neprofesionálních tvůrců. Ačkoliv Kubišova filmařská kariéra začala již v raných padesátých letech, rok 1989 a nastalé překotné změny v domácí politicko-společenské situaci jako by v ní probudily nový, dosud nepoznaný impuls. Pětašedesátiletý Kubiš, do té doby natáčejíci zejména hrané grotesky s trikovými sekvencemi, se náhle s mimořádným úsilím pustil do tvorby surrealistických animovaných koláží. V nich se zpočátku věnoval tématu nově získané svobody a vypořádáním se s komunistickou minulostí země.

Projekce společně s krátkou přednáškou o autorově výtvarném stylu prezentuje výběr z Kubišovy tvorby, na našem území ojedinělé. Snímky nereprezentují pouze odezvu událostí přelomu osmdesátých a devadesátých let, ale nabízí i zamyšlení nad širšími společenskými problémy, které se – ke Kubišově deziluzi – nedočkaly v nové éře uspokojivého řešení.

**ČTVRTEK 7. 11.
16:00, VELKÝ SÁL**

Emil Kubiš
(* 1924 † 2007)

Ve spolupráci s bratrem Ludvíkem natáčel instruktážní a propagační podnikové filmy pro Závodní klub elektrotechnického závodu Julia Fučíka, například o pravidlech správného použití vysokozdvížného vozíku nebo reportáže ze zájezdů zaměstnanců. Část přidělené filmové suroviny zužitkoval ve vlastních filmech, kde vystupovali rodinní příslušníci a jejich přátelé. Ke zřetelnému tvůrčímu zlomu však dochází se sametovou revolucí. V roce 1990 Kubiš poprvé veřejně prezentoval autorské animované koláže se společenským (či společensko-kritickým) přesahem směrem k ekologii, jimiž se začlenil do českého filmového undergroundu a experimentální kinematografie.

Tomáš Hubáček (* 1981)

Tomáš Hubáček je filmový historik a publicista. Vystudoval obor filmová věda. V minulosti pracoval jako středoškolský pedagog na průmyslové škole filmové a v programových odděleních českých filmových festivalů. Od roku 2023 pracuje v Národním filmovém archivu v oddělení filmografie a katalogizace, kde se zaměřuje především na současnou tuzemskou hranou tvorbu. Mimo archiv přispívá texty do kulturních periodik (*Cinepur*, *Film a doba*, *A2*) a je dramaturgem festivalu České vize.

DOPROVODNÝ PROGRAM

Promítání s ÚSTR

Cáry starých filmů

V unikátním pořadu uvidíte zcela amatérské práce, „cvička“ žáků FAMU i ukázky z profesionálních dokumentů věnujících se v sedmdesátých letech minulého století vystoupení kapel jako PPU či DG 307. To vše v kontrastu se vzorky propagandistických televizních pořadů a instruktážních filmů Státní bezpečnosti. Jedná se o nashromážděné dokumenty, filmy nebo alespoň jejich torza, které František „Čuñas“ Stárek během svého života nasbíral

ČTVRTEK 7. 11.
18:30, MODRÝ SÁL



František „Čuñas“ Stárek (* 1952)

František „Čuñas“ Stárek je bývalý disident, signatář Charty 77, badatel a člen správní rady Muzea paměti XX. století. V roce 1976 byl odsouzen v plzeňské části procesu s kapelou The Plastic People of the Universe. V roce 1979 začal vydávat samizdatový časopis *Vokno*, který informoval o dění v undergroundu. V roce 1989 byl opět za svoji protistátní činnost zatčen a odsouzen. Dne 26. listopadu 1989 byl na základě milosti prezidenta republiky propuštěn. Po propuštění z vězení se opět aktivně podílel na politickém dění, podporoval Občanské fórum. V dubnu 1990 začal pracovat ve federální a později v české kontrarozvědce, kde působil až do května roku 2007. V současné době pracuje v Ústavu pro studium totalitních režimů a o svých zkušenostech napsal několik knih.

Jan Šibík 1989

Jan Šibík jako jediný fotograf z Československa během revolučního roku 1989 zdokumentoval celý rozpad komunistických režimů ve východní Evropě. První část výročí je věnována demonstracím v Československu, které předcházely sametové revoluci. Jedná se především o srpnové výročí okupace sovětskými vojsky, 70. výročí vzniku republiky, Palachův týden a další události.

Druhá část knihy je věnována pádu Berlínské zdi, kterou fotografoval ze západoberlínské strany. Následuje revoluce v Československu a demokratická volba Václava Havla prezidentem. Další části jsou fotografie z prosince roku 1989 z revoluce v Rumunsku, čímž se celý cyklus drolení socialismu ve východní Evropě uzavírá.

Objednání knihy: www.eshop-knihasibik.cz



**REVUE PAMĚŤ A DĚJINY JE JEDINEČNÝ
POPULARIZAČNÍ HISTORICKÝ ČTVRTLETNÍK,
ZAMĚŘENÝ NA DĚJINY TOTALITNÍCH REŽIMŮ
VE 20. STOLETÍ NA ÚZEMÍ ČESKOSLOVENSKA**



Časopis se zabývá klíčovými událostmi, příběhy aktérů i obětí,
ale také mechanismy fungování totalitních režimů
Magazín oplývá množstvím fotografií, leckdy unikátních,
doposud nepublikovaných.

Paměť a dějiny vydává již od roku 2007
Ústav pro studium totalitních režimů.

 **ústav pro studium
totalitních režimů**



PRODEJNÍ MÍSTA, PŘEDPLATNÉ A DALŠÍ INFORMACE NA
WWW.USTRCCR.CZ/UVOD/PAMET-A-DEJINY-INFO/



místo, kde jsou

**FILMY
DOMA**

Česká televize
vás zve do kina

Identita: Film o českém grafickém designu

Život k sežrání

Džungle Placht

Válečný zpravodaj

Architektura ČSSR 58 - 89

Pyšná princezna

After Party

Prezidentka

Dajori

Bob a Bobek ve filmu

www.ceskatelevize.cz/filmy



Česká televize

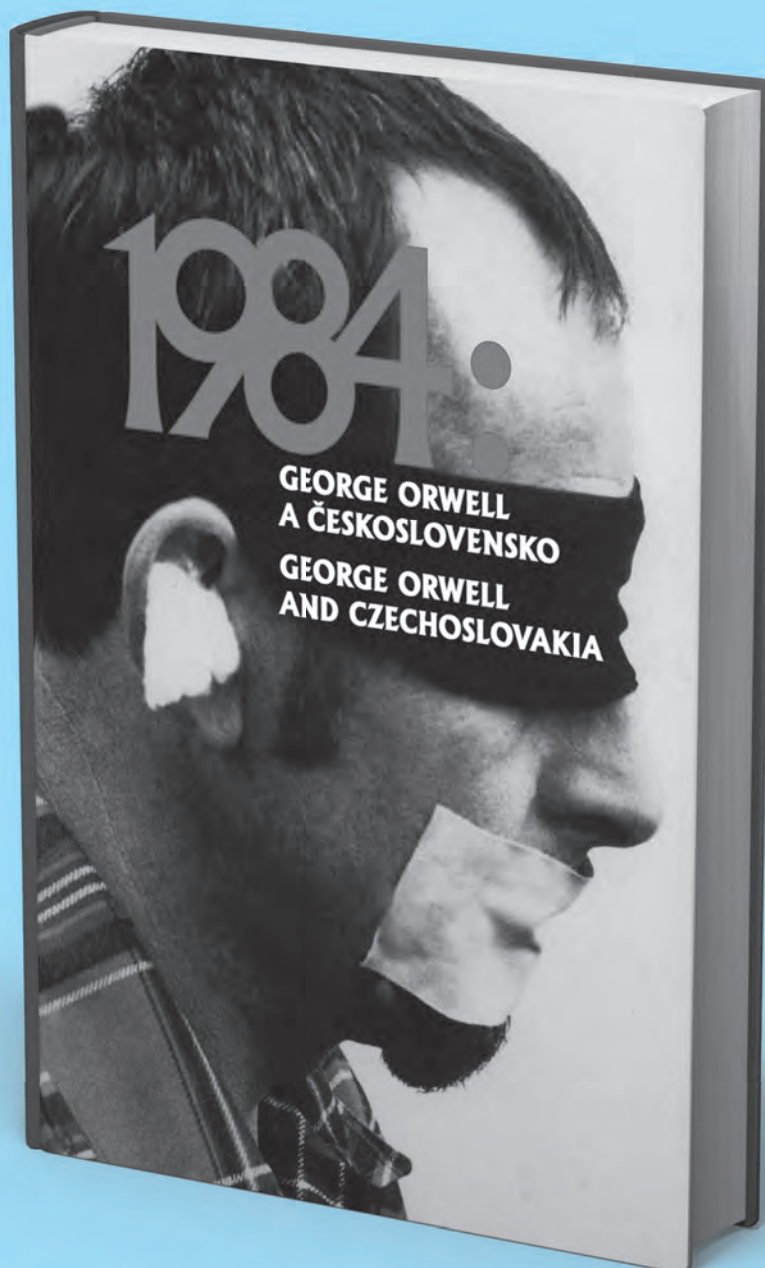
Hlavní mediální partner

Filmové centrum ČT
na sociálních sítích:



PUBLIKACE

M XX



PUBLIKACE A KATALOGY JSOU K DOSTÁNÍ V PRODEJNÍ SÍTI
KNIHKUPECTVÍ KOSMAS.

M XX Muzeum paměti
XX. století

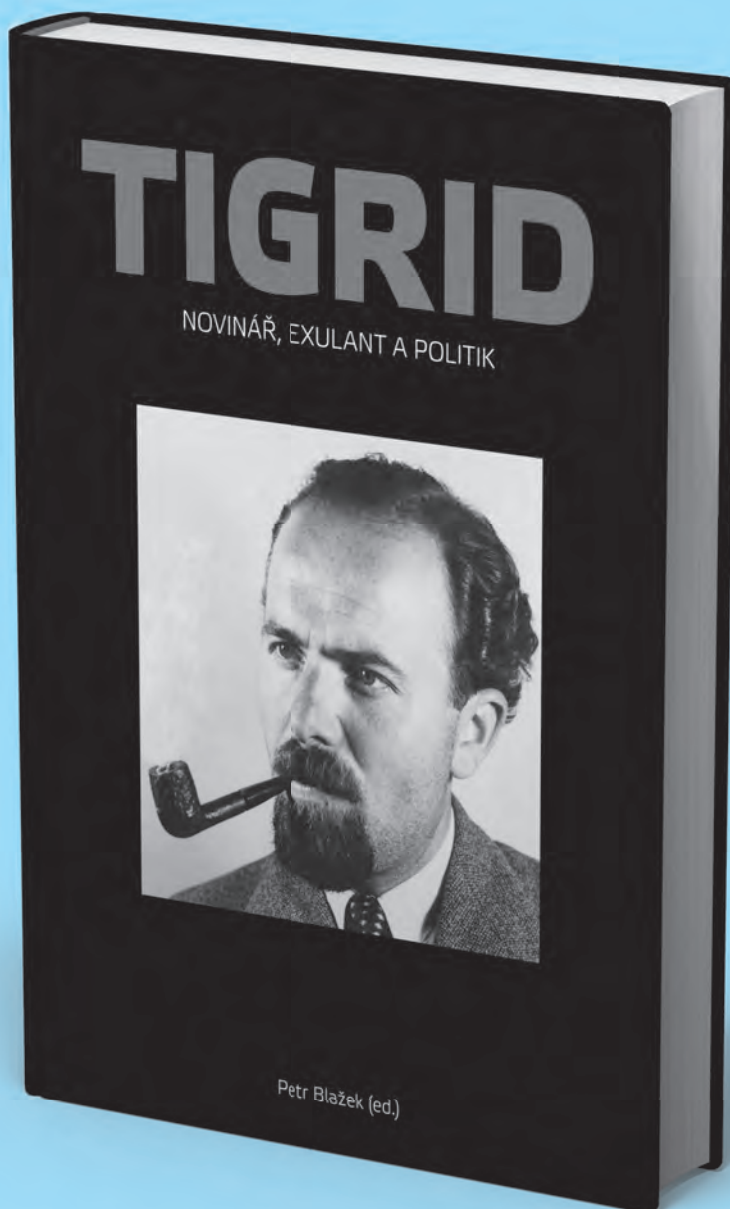
PRAHA
PRAGUE
PRAGA
PRAG

Projekt je realizován s finanční podporou
hlavního města Prahy.



PUBLIKACE

M XX



PUBLIKACE A KATALOGY JSOU K DOSTÁNÍ V PRODEJNÍ SÍTI
KNIHKUPECTVÍ KOSMAS.

M XX Muzeum paměti
XX. století

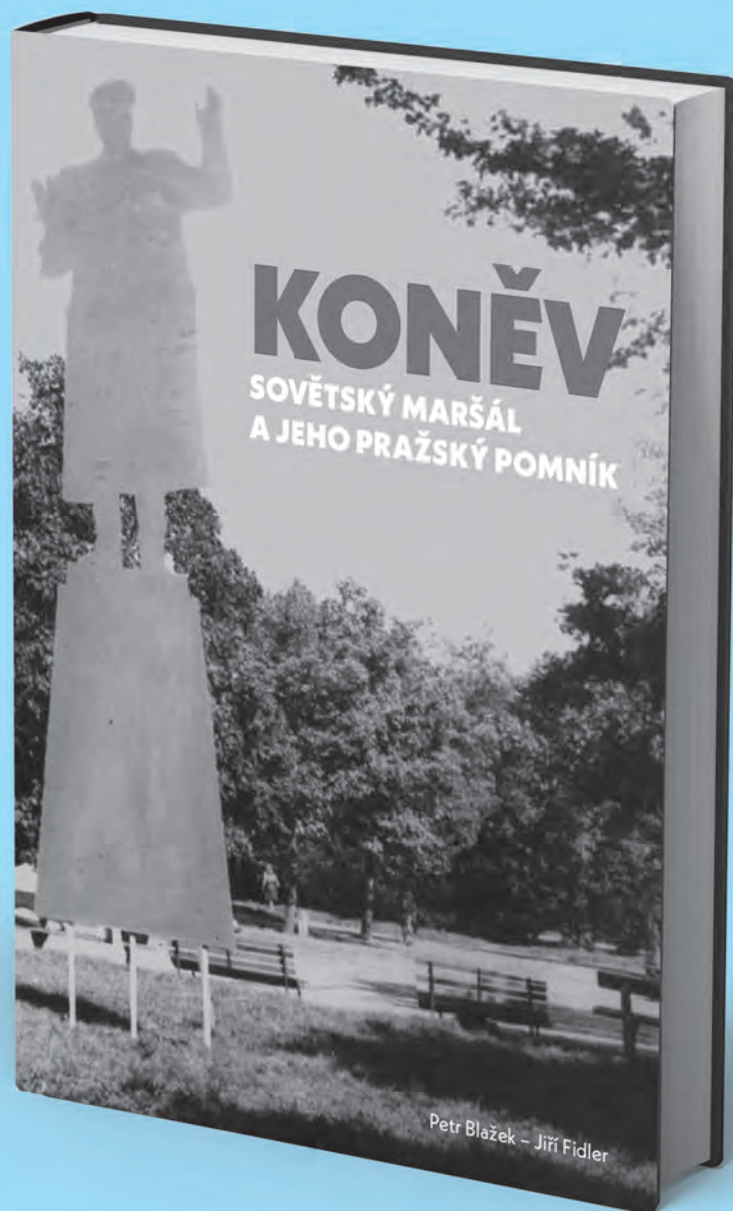


Projekt je realizován s finanční podporou
hlavního města Prahy.



PUBLIKACE

M XX



PUBLIKACE A KATALOGY JSOU K DOSTÁNÍ V PRODEJNÍ SÍTI
KNIHKUPECTVÍ KOSMAS.



Muzeum paměti
XX. století



Projekt je realizován s finanční podporou
hlavního města Prahy.



DESKOVÁ HRA

M XX

PŘES ŽELEZNOU OPONU

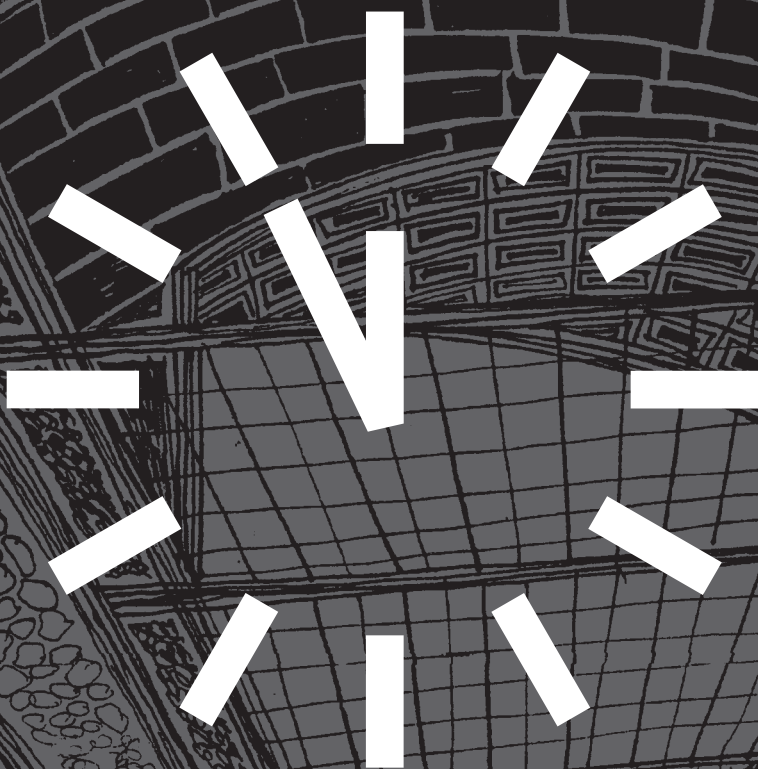


- BROŽURA S AUTENTICKÝMI HISTORICKÝMI PŘÍBĚHY
- 110 HRACÍCH KARET, 24 ŽETONŮ, 30 HRACÍCH FIGUREK V 6 BARVÁCH
- VĚK 10 +
- 45 MINUT





KLUB PŘÁTEL
Muzea paměti XX. století



Pavel Vošický: České Vánoce (1965)

M XX Váš průvodce dějinami

„Chceme-li rozhodovat o své budoucnosti, musíme si říci, kdo jsme a odkud jsme přišli a kam chceme jít. Proto považujeme za nezbytné připomínat si nejen památku obětí totalitních režimů, ale také úctyhodnou statečnost občanů, kteří se na základě svého demokratického přesvědčení rozhodli bojovat za svobodu a aktivně se postavili na odpor proti tyranii“.

Srpnová deklarace, 21. srpna 2019

Zajímá vás historie?
Chcete podpořit činnost Muzea paměti XX. století?
Staňte se členy klubu jeho přátel.

Pro více informací navštivte naše webové stránky:
www.mpxx.cz/o-nas/klub-pratel
nebo nás kontaktujte na e-mailové adrese: info@mpxx.cz



zvony paměti

Hrozba vzrůstající nenávisti, netolerance a extremismu je stále živá. I proto vznikl projekt Zvony paměti, díky němuž si my Pražané připomínáme osobnosti, které bojovaly proti totalitám.

Zvoníme za ně každý týden na zvon Mikuláš ve Svatomikulášské městské zvonici, abychom nikdy nezapomněli.

Připomeňte si spolu s námi osudy hrdinů, kteří přispěli k vítězství svobody a demokracie v naší zemi.

zvonypameti.cz



prague
city tourism



praha

NEZLOMNÍ A OBĚTOVANÍ

FOTOREPORT 2023

M XX

IV. ROČNÍK
FILMOVÉHO FESTIVALU

NEZLOMNÍ
A OBĚTOVANÍ

PROTIKOMUNISTICKÝ
ODBOJ VE FILMU

PRAHA / KINO ATLAS



PROJEKT JE REALIZOVÁN S FINANČNÍ PODPOROU HL. M. PRAHY



31/10—3/11/2023

M XX

Muzeum paměti
XX. století









PARTNERSKÝ FILMOVÝ FESTIVAL NNW 2024

V polské Gdyni se od 4. do 7. října 2024 konal XVI. ročník Mezinárodního filmového festivalu NNW (Niepokorni, Niezłomni, Wyklęci – Nepokorní, nezlomní, prokletí). Na programu měl projekce několika desítek dokumentárních i hraných filmů. Zahraniční tvorbu reprezentovaly snímky tvůrců z Bulharska, České republiky, Francie, Itálie, Japonska, Maďarska, Německa, Nizozemska, Toga, Ukrajiny, USA a Velké Británie.

Jedním z nich byl také český film *Útěk do Berlína* (2023), který natočili o skupině bratří Mašinů režiséři Jan Novák a Martin Froyda. Promítán byl za velkého zájmu hned po slavnostním zahájení a získal Cenu Platformy evropské paměti a svědomí. O cenu v mezinárodní přehlídce soutěžil také film Olgy Sommerové *Michael Kocáb – rocker versus politik* (2022). Jeho autorka byla na festivalu jako host společně s ředitelem Muzea paměti XX. století Petrem Blažkem a jeho kolegyní Erikou Stařeckou. Součástí festivalu bylo mnoho debat s pamětníky, historiky a režiséry. Promítalo se na několika místech a bohatý byl také doprovodný program. Ředitelem gdynského festivalu je polský režisér Arkadiusz Gołębiewski, který bude v listopadu 2024 hostem V. ročníku pražského festivalu Nezlomní a obětovaní.



Zahájení XVI. ročníku festivalu NNW



Petr Blažek přebírá cenu Platformy evropské paměti a svědomí pro film *Útěk do Berlína*



Součástí programu filmového festivalu NNW byla řada debat o minulosti

PARTNEŘI FESTIVALU

Hlavní mediální partner



Projekt je realizován s finanční podporou hl. m. Prahy



prague
city tourism



VELVYSLANECTVÍ LITVY
PRAHA



Echo24.cz

Filmový festival Nezlomní a obětovaní se koná pod záštitou místopředsedkyně Senátu PČR Jitky Seitlové a náměstka primátora hl. m. Prahy Jiřího Pospíšila.

www.nezlomniaobetovani.cz

www.mpxx.cz/festival



Projekt je realizován
s finanční podporou hl. m. Prahy

ISBN 978-80-909249-2-5

